

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

ANDREJ BENEDIK

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

ALTERNATIVNE METODE POZAVAROVANJA

Ljubljana, junij 2002

ANDREJ BENEDIK

IZJAVA

Študent Andrej Benedik izjavljam, da sem avtor tega diplomskega dela, ki sem ga napisal pod mentorstvom dr.Rasta Hartmana in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetni domači strani.

V Ljubljani, dne _____.

Podpis: _____

KAZALO

UVOD	1
1. OSNOVE POZAVAROVANJA	1
1.1 Notranja in zunanja porazdelitev nevarnosti	1
1.2 Funkcije pozavarovanja	1
1.2.1 Kapaciteta	2
1.2.1.1 Kapaciteta za velike predmete zavarovanja	2
1.2.1.2 Premijska kapaciteta	3
1.2.2 Stabilnost	3
1.2.3 Zavarovanje pred katastrofalnimi škodami	3
1.2.4 Olajšava presežka za zavarovance	4
1.2.5 Pomoč pri prevzemanju rizikov	4
1.2.6 Opustitev poslovanja na nekem teritoriju ali opustitev zavarovalne vrste	4
1.3 Pozavarovalna transakcija	5
1.3.1 Pozavarovalna premija	5
1.3.2 Odstopna provizija	6
1.3.3 Pozavarovane škode	6
1.3.4 Statistika zavarovalnega leta	7
1.3.5 Zbirno poročilo o premijah in škodah	8
1.4 Poglavitne oblike pozavarovanja	9
1.5 Programi pozavarovanja	10
1.5.1 Ugotavljanje potreb zavarovalnice	10
1.5.2 Zbiranje informacij	11
1.5.3 Izbira in spremljanje	11
1.6 Razdelitev rizikov po vsem svetu	11
1.7 Sklepanje pozavarovanja	12
1.7.1 Škodna izpostavljenost in pokritje primarne police	12
1.7.2 Določanje cen pri zavarovalnici	12
1.7.3 Določanje škodnih rezervacij zavarovalnice	13
1.7.4 Besedila potrdil fakultativnih pozavarovanj in sporazumov o obligatornih pozavarovanjih	13
1.7.5 Finančna analiza zavarovalnic	13
1.8 Računovodski vidik pozavarovanja	13
1.9 Skrb za finančno varnost	14
2. NAČINI POZAVAROVALNEGA POKRITJA PRI OBLIGATORNEM POZAVAROVANJU	14
2.1 Proporcionalna pozavarovanja	15
2.1.1 Kgotno pozavarovanje	15
2.1.2 Variabilno kgotno pozavarovanje	16
2.1.3 Kgotno presežkovno pozavarovanje	16
2.2 Škodno presežkovna pozavarovanja	18
2.2.1 Pozavarovanje presežka škod na zavarovalni predmet	19
2.2.2 Pozavarovanje presežka katastrofalnih škod	19
2.2.3 Pozavarovanje presežka škod na zavarovalno polico	20
2.2.4 Pozavarovanje presežka škod na škodni dogodek	20
2.2.5 Pozavarovanje letnega presežka škod	20

3.	PREGLED ALTERNATIVNIH METOD PRENOSA RIZIKA	21
3.1	Kvantitativni pomen alternativnih metod prenosa rizika	21
3.2	Razlogi za privlačnost alternativnih metod prenosa rizika	22
3.2.1	Zavarovalni cikel spodbuja nastanek alternativnih metod prenosa rizika	22
3.2.2	Spreminjanje narave tveganj	22
3.2.3	Neučinkovitosti tradicionalnih zavarovalnih rešitev	23
3.2.4	Razvoj na finančnih trgih	23
3.3	Ujete zavarovalnice	23
3.3.1	Glavne značilnosti ujetih zavarovalnic	24
3.3.2	Prednosti ujete zavarovalnice za podjetje	25
3.3.3	Pomembnost ujetih zavarovalnic	26
3.3.4	Ujete zavarovalnice dopolnjujejo preostale alternativne metode prenosa rizikov	26
3.4	Omejena tveganja	26
3.4.1	Osnovne značilnosti produktov omejenih tveganj	27
3.4.2	Vrste pogodb o zavarovanju omejenih tveganj	27
3.4.2.1	Prenos škodnega portfelja	27
3.4.2.2	Zavarovanje retrospektivnih presežkov škodnih pokritij	29
3.4.2.3	Finančno kvotno pozavarovanje	30
3.4.2.4	Prospektivna škodno presežkovna pokritja	31
3.4.3	Pomen produktov omejenih tveganj	33
3.5	Integrirani več-vrstni / več-letni produkti	34
3.5.1	Osnovne značilnosti	34
3.5.2	Koristi, ki jih prinašajo več-vrstni / več-letni sporazumi zavarovancem	34
3.5.3	Pomen več-vrstnih / več-vrstnih produktov	35
3.6	“Več-sprožilni” produkti	35
3.6.1	Osnovne značilnosti več-sprožilnih produktov	35
3.6.2	Poenostavljen primer: kako se določajo višine premij za več-sprožilne produkte	36
3.6.3	Koristi več-sprožilnih produktov	36
3.6.4	Pomen več-sprožilnih produktov	36
3.7	Kapital za primer škodnega dogodka	36
3.7.1	Osnovne značilnosti kapitala za primer škodnega dogodka	36
3.7.2	Koristi kapitala za primer škodnega dogodka	37
3.7.3	Pomen rešitev kapitala za primer škodnega dogodka	37
3.8	Listninjenje zavarovalno-tehničnega tveganja	38
3.8.1	Razlogi za listninjenje zavarovalno-tehničnih tveganj in za izvedene finančne zavarovalne instrumente	38
3.8.2	Glavne značilnosti obveznic za primer katastrof	39
3.8.3	Koristi, ki jih imajo zavarovanci in investitorji od listninjenja katastrofalnih rizikov	40
3.8.4	Pomen listninjenja zavarovalno-tehničnega tveganja	41
3.9	Izvedeni finančni zavarovalni instrumenti	41
3.9.1	Osnovne značilnosti izvedenih finančnih zavarovalnih instrumentov	41
3.9.2	Koristi, ki jih ima zavarovanec od izvedenih zavarovalnih instrumentov	42
3.9.3	Pomen izvedenih finančnih zavarovalnih instrumentov	43
4.	SKLEP	44
5.	LITERATURA	45
6.	VIRI	45
7.	SLOVARČEK SLOVENSКИH PREVODOV TUJIH IZRAZOV	

Uvod

Namen tega teksta je obravnavati alternativne metode prenosa rizika z vidika vsebine in njihovega prispevka k ekonomski učinkovitosti zunanjega razdeljevanja rizika.

Najprej so predstavljene splošne, osnovne stvari glede pozavarovanja (1. poglavje), nato sledi obravnava osnovnih načinov pozavarovalnega pokritja (2. poglavje), jedro teksta pa se nanaša na alternativne metode prenosa rizika, ki so predstavljene v 3. poglavju.

Temeljna teza tega teksta je, da lahko alternativne metode prenosa rizika učinkovito dopolnjujejo "tradicionalne" metode s tem, da povečajo učinkovitost prenosa rizika, razširijo spekter zavarovaljivih rizikov in črpajo dodatno kapaciteto (angl. capacity) s trgov kapitala.

1. Osnove pozavarovanja

1.1 Notranja in zunanja porazdelitev nevarnosti

Zavarovalnice niso sposobne same pokriti določenih rizikov. Zato se poleg notranjega razdeljevanja rizikov pojavlja tudi zunanje razdeljevanje rizikov. Meja med notranjim in zunanjim razdeljevanjem rizikov je določena s pomočjo tablic maksimalnega pokritja. S tablicami maksimalnega pokritja si zavarovalnica naredi pregled po nevarnostnih skupinah in znotraj njih in postavi mejo med obdržanim deležem in delom rizika, ki presega njene notranje zmogljivosti.

Zunanje razdeljevanje nevarnosti delimo na sozavarovanje in pozavarovanje

Sozavarovanje je hkratna in vzporedna razdelitev rizika s strani več zavarovalnic, po enakih pogojih in ob enaki premiji, ločeno, tako da vsaka prevzame samo en del in ga zavaruje s posebnim zavarovalnim razmerjem. Pri sozavarovanju so udeležene zavarovalnice po zavarovalnem jamčenju na isti strani in v istem, vnaprej dogovorjenem položaju. Zato je sozavarovanje **vodoravna delitev rizika**. Velja tudi solidarnostna klavzula; saj 959. člen Obligacijskega zakonika določa: "Če je zavarovalna pogodba sklenjena z več zavarovalnicami, ki so se sporazumele o tem, da bodo skupaj trpele in delile nevarnost, odgovarja vsaka izmed zavarovalnic, ki so navedene v zavarovalni polici, zavarovancu za popolno zavarovalnino."

Pri sozavarovanju navadno eden izmed sozavarovateljev prevzame poslovodsko funkcijo s t.i. vodstveno klavzulo. Vodeča zavarovalnica ureja z zavarovancem celotno zavarovalno razmerje, premije in škode pa po vnaprej dogovorjenem ključu deli med zavarovalnicami, sozavarovatelji.

V praksi se v okviru zunanjega razdeljevanja rizikov bolj pogosto uporablja pozavarovanje.

Tudi pozavarovatelj ima omejeno razdelitveno sposobnost. Enako kot cedent potrebuje tudi pozavarovatelj nadaljnje pozavarovalno pokritje - **drugo pozavarovanje**. To nadaljnje pozavarovanje imenujemo **retrocesija**, pozavarovatelj, ki retrocesijo potrebuje, pa se imenuje **retrocedent**, pozavarovatelj, ki retrocesijo prevzame, pa imenujemo **retrocesionar**. Zato je pozavarovanje **vertikalno razdeljevanje rizikov**.

Z retrocesijo na poljubnem številu ravni se lahko nadaljuje proces zunanjega razdeljevanja nevarnosti, če je to potrebno.

Pozavarovanju včasih pravimo tudi zavarovanje za zavarovalnice. Definirano je kot transakcija, s katero ena zavarovalnica (imenovana pozavarovalnica) plača drugi zavarovalnici (ki jo imenujemo cedent ali primarni zavarovatelj) del ali vse škode, ki jih krije zavarovalna polica, ki jo je izdal primarni zavarovatelj.

1.2 Funkcije pozavarovanja

Pozavarovanje je bolj razumljivo, če pogledamo šest funkcij, ki jih nudi primarnemu zavarovatelju: 1) kapaciteta, 2) stabilnost, 3) zavarovanje pred katastrofalnimi škodami, 4) olajšava presežka za zavarovance, 5) pomoč pri prevzemanju rizikov (angl. underwriting expertise), 6) opustitev poslovanja na nekem teritoriju ali opustitev zavarovalne vrste

1.2.1 Kapaciteta

Obstajata dve vrsti kapacitet v premoženjskem zavarovanju in zavarovanju odgovornosti: kapaciteta za velike predmete zavarovanja (angl. large-line capacity) in premijska kapaciteta (angl. premium capacity).

1.2.1.1 Kapaciteta za velike predmete zavarovanja

Kapaciteta za velike predmete zavarovanja se nanaša na zmožnost zavarovalnice, da lahko zavaruje tveganje za visoko zavarovalno vsoto, kot je pokritje npr. 15 milijard tolarjev vrednega poslovnega objekta, ali pa 9 milijard tolarjev vredni jumbo jet.

Le malo zavarovalnic je sposobnih ali pripravljenih skleniti zavarovanje za zelo veliko zavarovalno vsoto (poslovna stavba, zavarovana za vsoto 15 milijard tolarjev). Tudi, če bi bila zavarovalnica pripravljena nuditi takšno zavarovanje, pa bi ji to najverjetneje preprečili predpisi, ki v večini držav ne dovoljujejo, da bi zavarovalnica sklenila zavarovanje za zavarovalno vsoto, višjo od 10 % zavarovalničinega presežka za zavarovance¹ (angl. policyholder's surplus).

Pozavarovanje omogoča zavarovalnici, da prevzame tveganje, ki zahteva kapaciteto za velike predmete zavarovanja. Na primer: zavarovalnica bi lahko prevzela zavarovanje 9 milijard tolarjev vrednega jumbo jeta, od tega pa bi pozavarovala npr. 7 milijard pri pozavarovalnici in tako zase zadržala le 2 milijardi (pomembno je le, da znaša obdržani delež manj kot 10 % presežka za zavarovance).

Kapaciteta za velike predmete zavarovanja in različni pozavarovalni načini:

Pri zagotavljanju kapacitete za velike predmete zavarovanja je kvotno pozavarovanje (angl. quota share) neučinkovito, saj je obdržani delež izražen kot % zavarovalne vsote; to bi ob nastanku velike škode pomenilo tudi velik obdržani delež, kar lahko destabilizira zavarovalno-tehnični rezultat. Zavarovalnica plačuje pozavarovalne premije tudi za manjše rizike, ki bi jih lahko pokrila sama, "prihranek" pa bi uporabila za pozavarovanje večjih rizikov.

Kvotno presežkovno pozavarovanje (angl. surplus share) je lahko učinkovito pri zagotavljanju kapacitet za velike predmete zavarovanja, če je pozavarovalna omejitev zadosti visoka. Obdržani delež je tu omejen. Zavarovatelj zase obdrži manjše rizike, s "prihrankom" pa pozavaruje večje. Kljub temu je to še vedno proporcionalno pozavarovanje - problem večjih škod.

Pozavarovanja presežka škod na zavarovalni predmet, pozavarovanja presežka škod na zavarovalno polico in pozavarovanja presežka škod na škodni dogodek so posebej zasnovana za to, da nudijo kapaciteto za velike predmete zavarovanja. Ti pozavarovalni načini omogočajo zavarovalnici, da poveča svoje obdržane deleže in učinkoviteje uporabi pozavarovalne premije za povečanje kapacitete za velike predmete zavarovanja.

Pozavarovanja presežka katastrofalnih škod in pozavarovanja letnega presežka škod ne omogočajo kapacitete za velike predmete zavarovanja, saj niso namenjena pokritju individualnih škod. Namenjena so namreč pozavarovanju akumulacije obdržanih deležev, ki jih je zavarovalnica zadržala zase ob sklepanju drugih vrst pozavarovanj (fakultativnih, kvotnih, kvotno -

¹ Presežek za zavarovance je znesek, ki ga dobimo tako, da obveznosti v bilanci stanja odštejemo od sredstev; dobimo neto vrednost zavarovalnice: sredstva - obveznosti = presežek za zavarovance.

presežkovnih, pozavarovanja presežka škod na zavarovalni predmet, pozavarovanje presežka škod na zavarovalno polico, pozavarovanja presežka škod na škodni dogodek).

1.2.1.2 Premijska kapaciteta

Premijska kapaciteta se nanaša na agregatni obseg premij, ki jih v nekem obdobju dobi zavarovalnica. Predpisi določajo razmerje med agregatom premij in presežkom za zavarovance. Finančni analitiki in organizacije, ki rangirajo zavarovalnice, spremljajo razmerje med kosmatimi premijami (angl. written premium) in presežkom za zavarovance. Če je to razmerje višje kot npr. 3 proti 1, je to znak za alarm. Pozavarovanje pa omogoča večjo premijsko kapaciteto, saj se premije, prenesene v pozavarovanje, odštejejo od bruto premij - upoštevajo se torej le obdržane premije.

Premijska kapaciteta in različni pozavarovalni načini:

Proporcionalna pozavarovanja lahko učinkovito povečajo presežek za zavarovance, saj se nezaslužene premije prenesejo na pozavarovatelja, pozavarovatelj pa plača zavarovalnici odstopno provizijo (angl. ceding commission).

1.2.2 Stabilnost

Primarni zavarovatelj potrebuje pozavarovanje zato, da stabilizira svoje škodno razmerje (angl. loss ratio) (škodno razmerje = škode / premije), ali zavarovalno-tehnični rezultat. **Proporcionalna** (kvotna in kvotno presežkovna) pozavarovanja niso učinkovita pri zagotavljanju stabilnosti., saj je škodno razmerje enako tako za zavarovalnico kot tudi za pozavarovalnico. **Škodno presežkovna** pozavarovanja pa so lahko učinkovita pri stabiliziranju zavarovalničinega škodnega razmerja. Nestabilnost škodnega razmerja nastane običajno zaradi ene od naslednjih stvari:

- velika individualna škoda
- katastrofalna škoda, ki vključuje veliko individualnih rizikov
- druge variacije v pričakovani pogostosti škod.

Pozavarovanje letnega presežka škod, ki ne vzpostavlja sozavarovalne obveznosti za presežek škode, je učinkovito zoper vse tri vzroke nestabilnosti. Na žalost pa je takšno pozavarovanje letnega presežka škod težko dobiti; večina jih namreč zahteva med 5 in 10 % sozavarovanja s strani primarnega zavarovatelja.

Pozavarovanje presežka škod na zavarovalni predmet in pozavarovanje presežka škod na zavarovalno polico učinkovito kontrolirata nihanja škodnega razmerja, ki lahko nastane zaradi ene ali več velikih škod.

Pozavarovanja presežka škod na škodni dogodek in pozavarovanja presežka katastrofalnih škod kontrolirajo nihanja škodnega razmerja, ki bi nastala zaradi nastanka velikega števila škod kot posledica enega samega škodnega dogodka (katastrofe).

Le pozavarovanje letnega presežka škod pa lahko učinkovito ščiti pred nepredvidljivimi nihanji v frekvenci škodnih dogodkov.

1.2.3 Zavarovanje pred katastrofalnimi škodami

Zavarovanja odgovornosti in premoženjska zavarovanja pomenijo za zavarovalnico izpostavljenost velikim katastrofalnim škodam, ki nastanejo zaradi potresov, orkanov, viharjev, eksplozij v industriji, strmoglavljenj letal in podobnih katastrof. V enem samem škodnem dogodku lahko nastane veliko škodnih zahtevkov, ki bremenijo eno samo zavarovalnico. Npr.: orkan je povzročil za stotine milijard tolarjev škode; povsem običajni so npr. zneski 10 bilijonov tolarjev.

Posebne oblike pozavarovanj, ki se imenujejo pozavarovanja presežka katastrofalnih škod, ščitijo pred nevarnimi posledicami katastrof do vnaprej dogovorjene pozavarovalne omejitve.

Pomembna značilnost pozavarovanja presežka katastrofalnih škod je, da krije več škod, ki so vse nastale ob enem samem škodnem dogodku.

1.2.4 Olajšava presežka za zavarovance

Tako kot vsa podjetja morajo tudi zavarovalnice periodično (vsako leto) poročati - predložiti morajo računovodske izkaze (bilanca stanja, izkaz uspeha). Pri tem veljajo za običajna podjetja splošni računovodski standardi, za zavarovalnice pa bolj konservativni "statutarni" predpisi. V čem je večja konservativnost? Po splošnih standardih velja, da knjižimo premije - prihodke istočasno kot z njimi povezane odhodke in tako dobimo realistično sliko glede neto prihodkov obdobja. "Statutarno" računovodstvo (angl. statutory accounting) pa zahteva, da stroške pridobivanja zavarovanj² (angl. policy acquisition costs) knjiži med odhodke takoj, prejeme od premij pa upošteva kot prihodke šele tekom zavarovalnega obdobja (ko se premije dejansko zaslužijo). Gre namreč za to, da bi premije lahko bile vrnjene, če se zavarovalna polica prekliče. Ta ukrep statutarnega računovodstva pa pomeni, da prihaja v bilancah zavarovalnic do motenj: začasno se namreč znižajo neto prihodki vse do tedaj, dokler ni prihodek od premij zaslužen.

To zmanjšanje neto prihodka začasno zniža zavarovalničin presežek za zavarovance. Zavarovalnica, še posebej tista, ki raste, utegne zato potrebovati "olajšavo" presežka za zavarovance. Tu pomaga pozavarovanje.

Pozavarovalnica običajno plača provizijo zavarovalnici za sklenjena zavarovanja in s tem nudi "olajšavo", nadomestilo za zmanjšanje presežka za zavarovance. Nadomestilo je lahko delno, ali pa v celoti. To nadomestilo se imenuje olajšava presežka za zavarovance.

Pozavarovatelji morajo to olajšavo presežka za zavarovance razumeti, saj je le-ta glavni razlog za to, da zavarovalnice povprašujejo po določenih vrstah pozavarovanj.

1.2.5 Pomoč pri prevzemanju rizikov

Pozavarovalnice poslujejo z veliko različnimi zavarovalnicami. Posledica tega je, da pozavarovatelji akumulirajo veliko informacij glede škodnega dogajanja (angl. loss experience) različnih zavarovalnic, pa tudi glede metod rangiranja, prevzemanja in upravljanja različnih pokritij rizikov.

Pozavarovatelj lahko pomaga zavarovalnici, še posebej, če je ta majhna, pri uvedbi nove zavarovalne vrste. Primer: majhna zavarovalnica je sklenila paketno zavarovanje, ki vključuje strojelom, in pozavarovala to zavarovalno vrsto pri zavarovalnici, ki je specializirana za strojelom.

1.2.6 Opustitev poslovanja na nekem teritoriju ali opustitev zavarovalne vrste

Včasih želi zavarovalnica ali pozavarovalnica opustiti poslovanje na kakem teritoriju, ali pa opustiti neko zavarovalno vrsto. Obstajata dva načina za dosego tega cilja:

Zavarovalnica lahko preprosto prekliče nezaželene police in povrne nezaslužene premije zavarovancem. Ta način je nepripraven, drag in pogosto izzove slabo voljo pri zavarovancih, gospodarstvu in oblasteh.

Drugi način: zavarovalnica odda nezaželen posel preprosto v pozavarovanje. Ta metoda ne prihrani le slabe volje zaradi preklica polic, ampak utegne biti cenejša kot izplačevanje preklicanih zavarovalnih polic. Proces pozavarovanja celotne zavarovalne vrste potem, ko je zavarovalnica police že izdala, se imenuje pozavarovanje portfelja (angl. portfolio reinsurance).

² Stroški pridobivanja zavarovanj so davki na premije, provizije zavarovalnih zastopnikov,...

1.3 Pozavarovalna transakcija

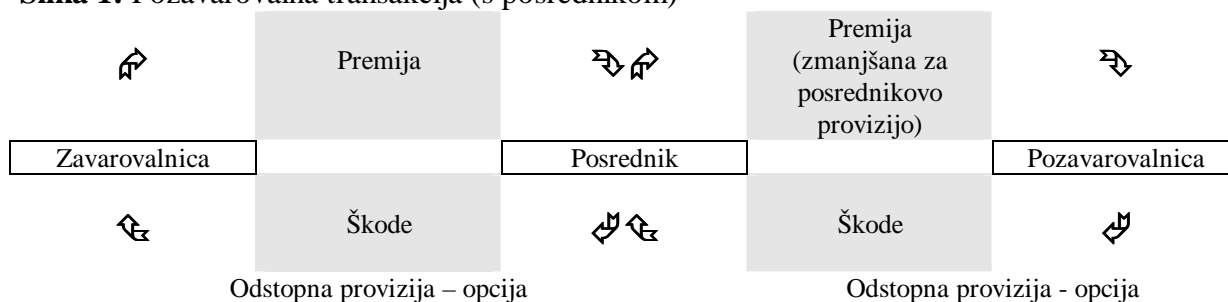
Pozavarovalna transakcija vključuje delitev premij in škod med zavarovalnico in pozavarovalnico. Pri tej transakciji je pogosto vpleten pozavarovalni posrednik, vendar pa nekatere večje pozavarovalnice poslujejo neposredno z zavarovalnicami; te pozavarovalnice imenujemo “neposredne pozavarovalnice”. Slika 1 prikazuje stranke v pozavarovalni transakciji, ki vključuje posrednika.

Pozavarovalni posredniki opravljajo storitve kot so pogajanja o premiji, obravnava škodnih zahtevkov (angl. claims handling), računovodstvo, svetovanje pri prevzemanju rizikov. Posredniki v imenu zavarovalnice raziščejo finančno moč obstoječih ali potencialnih pozavarovalnic. V zameno za svoje storitve prejmejo posredniki od pozavarovalnice provizijo; ta provizija je odvisna od pozavarovalne premije; včasih pa prejme posrednik namesto provizije honorar.

“Neposredne pozavarovalnice” zaposlujejo svoje prodajno osebje. To prodajno osebje opravlja večino storitev, ki jih opravljajo pozavarovalni posredniki.

Včasih, ko je težko najti pozavarovanje, uporabi zavarovalnica pri iskanju tako pozavarovalnega posrednika, kot tudi “neposredne pozavarovalnice”. To omogoča zavarovalnici, da črpa kapacitete celotnega pozavarovalnega trga.

Slika 1: Pozavarovalna transakcija (s posrednikom)

Vir: Elliott et al., 1995, str. 15

1.3.1 Pozavarovalna premija

Na pozavarovalno premijo lahko gledamo kot na “ceno”, ki jo zavarovalnica plača pozavarovalnici v zameno za to, da le-ta prevzame del ali ves riziko. Zavarovalnica in pozavarovalnica se pogajata o višini premije, ki je odvisna od značilnosti rizika, pa tudi od tržnih gibanj. Tržna gibanja so podvržena cikličnemu vzorcu ponudbe in povpraševanja: močna konkurenca znižuje cene - imamo “mehak” trg (angl. “soft” market), premajhne kapacitete pozavarovalnic pa zvišujejo cene - imamo “trd” trg (angl. “hard” market).

Višina premije je deloma odvisna od načina pozavarovalnega pokritja - ali gre za proporcionalni pozavarovalni sporazum, ali pa za škodnopresežkovnega. Pri proporcionalnem sporazumu se vse premije in škode delijo proporcionalno, uporabljajoč enak odstotek - če pozavarovalnica plača 80 % škod, potem tudi prejme 80 % premij. Vendar pa pozavarovalnica v tem primeru plača zavarovalnici provizijo. Provizija je izražena v odstotkih in se odšteje od zavarovalničine proporcionalne pozavarovalne premije. Ker je provizija predmet pogajanj, v bistvu določi ceno proporcionalnega pozavarovanja. Ta provizija se imenuje odstopna provizija in je ločena od provizije, ki jo pozavarovalnica plača posredniku.

Pri škodnopresežkovnem pozavarovalnem sporazumu se škode ne delijo proporcionalno, zato premije niso enostaven odstotek od prvotne zavarovalne premije. Pozavarovalna premija je predmet pogajanj, in je odvisna od faktorjev kot so izpostavljenost škodi, historične izkušnje s škodami, tržne sile.

Pri obligatornem proporcionalnem pozavarovanju plačuje zavarovalnica pozavarovalnici periodično, npr. vsak mesec, ali vsak kvartal. Pri obligatornem škodnopresežkovnem pozavarovanju imamo ponavadi določen del plačila premije (angl. deposit premium), ki je lahko periodično, npr. vsak kvartal. Po koncu obligatornega škodno-presežkovnega pozavarovalnega obdobja prilagodi pozavarovalnica premijo glede na to, koliko premij je zbrala zavarovalnica za izdane police, ki so predmet pozavarovalnega sporazuma. Pri fakultativnih pozavarovanjih pa plačilo premije ponavadi ni periodično, ampak se zavarovalnica in pozavarovalnica dogovorita za določen datum plačila.

1.3.2 Odstopna provizija

Ko zavarovalnica izda polico, ima pri tem določene stroške pridobivanja zavarovanj, kot so: davki na premije, provizije agentov in drugi operativni stroški.

Ne bi bilo pošteno, če bi bil pozavarovatelj pri proporcionalnem načinu pozavarovanja deležen deleža pri premijah, ne bi pa mu bilo potrebno nositi stroškov sklepanja zavarovanja. Zato pozavarovalnica plača zavarovalnici odstopno provizijo. Primer: premija, ki jo dobi pozavarovalnica pri proporcionalnem pozavarovanju bi bila 80 % od 3 mio primarnih premij, to je 2.400.000. Odstopna provizija, ki jo plača zavarovalnici, znaša 30 % pozavarovalne premije, to je 720.000 ($2.400.000 * 0.3$).

Odstopna provizija je predmet pogajanj in utegne biti celo višja kot so stroški pridobivanja zavarovanj, ki jih ima zavarovalnica. Na primer, če je bila zavarovalna vrsta v preteklosti zelo dobičkonosna, je zavarovalnica verjetno ne bo "dala" pozavarovalnici. Namesto tega si bo zavarovalnica izpogajala odstopno provizijo, ki je višja, kot znašajo stroški pridobivanja zavarovanj. Ta odstopna provizija, zmanjšana za stroške pridobivanja zavarovanj je del dobička, ki ga zavarovalnica obdrži zase in ga ne deli s pozavarovalnico. Na višino odstopne provizije vplivajo tudi tržne silnice. Na primer, če je trg "trd", je odstopna provizija nižja kot če je pozavarovalni trg "mehak".

Včasih je odstopna provizija prilagodljiva, odvisno od dobičkonosnosti sporazuma, na katerega se nanaša. Nižje kot je škodno razmerje, višja je odstopna provizija, ki pa je omejena z maksimalnim odstotkom. Pri tej vrsti odstopne provizije govorimo o drseči lestvici odstopne provizije (angl. sliding scale commission).

Če povzamemo, odstopna provizija ima dva cilja:

- Ponavadi kompenzira zavarovalnične stroške sklepanja zavarovanj;
- Določi dokončno "ceno" za proporcionalno pozavarovanje, ker znaša "neto" pozavarovalna premija za zavarovalnico: proporcionalna pozavarovalna premija, zmanjšana za znesek dogovorjene odstopne provizije.

Odstopna provizija daje zavarovalnici olajšavo presežka za zavarovance, saj kompenzira stroške pridobivanja zavarovanj, ki morajo po statutarnih računovodskih standardih iti v breme odhodkov takoj, ko nastanejo.

Odstopna provizija pa na splošno ni izplačana za primer škodno presežkovnega pozavarovanja. Pozavarovalna premija pri škodno presežkovnem pozavarovanju je predmet pogajanj in je odvisna od škodne izpostavljenosti (angl. exposure to loss), preteklega škodnega dogajanja in sil na trgu pozavarovanja.

1.3.3 Pozavarovane škode

Druga stran pozavarovalnega sporazuma so škode, ki jih pozavarovalnica odškoduje zavarovalnici. Zavarovalnica je močno odvisna od pravočasnega odškodovanja s strani

pozavarovalnice, včasih zato, da ostane solventna, pogosto pa zato, da ima likvidna sredstva, ki so na voljo zavarovancem.

Zavarovalnica mora obvestiti pozavarovalnico tako o že nastalih škodah, kot tudi o potencialnih škodah, ki so predmet pozavarovalnega sporazuma; zahteve glede tega se razlikujejo med proporcionalnim in škodno presežkovnim pozavarovanjem. Pri obligatornem proporcionalnem pozavarovanju mora zavarovalnica periodično (mesečno, kvartalno,...) obveščati pozavarovalnico o vseh poznanih škodah. Torej je pozavarovalnica na tekočem glede škod, ki so predmet proporcionalnega pozavarovanja. Tudi pri fakultativnih proporcionalnih pozavarovanjih mora biti pozavarovalnica takoj obveščena s strani zavarovalnice.

Zahteve glede poročanja pa so drugačne za škodno presežkovno pozavarovanje, tako za fakultativno, kot tudi za obligatorno. Pri škodno presežkovnem pozavarovanju se zahteva, da se poroča ne le o vseh škodah, ki presegajo obdržani delež, ampak tudi o škodah, ki so pod obdržanim deležem, če bi potencialno lahko presegle obdržani delež. Na primer, škodno presežkovni pozavarovalni sporazum lahko zahteva, da zavarovalnica poroča o vseh škodah, ki presegajo 50 % obdržanega deleža in vse škode, ki so povezane s posebej omenjenimi poškodbami, kot so poškodbe hrbtenjače ali iznakaženja.

Pozavarovalnica ponavadi ne odškoduje zavarovalnice za škode, ki so predmet pozavarovalnega sporazuma, dokler zavarovalnica zavarovancem ne izplača zavarovalnin. Ko zavarovalnica pošlje pozavarovalnici dokazilo o nastali škodi, se pričakuje, da bo pozavarovalnica plačala škodo v sporazumno dogovorjenem roku (določenem številu dni). Nekateri pozavarovalni sporazumi oz. potrdila vključujejo klavzulo o takojšnjem plačilu na poziv (angl. cash call clause), ki omogoča zavarovalnici, da takoj prejme povračilo od pozavarovalnice, če pride do zelo velike škode.

Pozavarovalnica običajno povrne tudi pripadajoče stroške cenitve škode. Pripadajoči stroški cenitve škode so tisti stroški, ki jih lahko pripišemo specifičnemu škodnemu zahtevku in vključujejo stroške preiskave, sodne stroške, plače zunanjih cenilcev. Režijski stroški in plače uslužbencev škodnega oddelka ponavadi niso vključeni med pripadajoče stroške cenitve škode.

Pripadajoči stroški cenitev škod so lahko obravnavani posebej, lahko pa so že vključeni v pozavarovalni sporazum. Na primer, pripadajoče stroške cenitve škode lahko plača pozavarovalnica posebej, izven pozavarovalnih omejitev (angl. limits) pozavarovalnega sporazuma, z metodo delitve teh stroškov med pozavarovalnico in zavarovalnico v sorazmerju s škodami, ki jih krije vsak. Alternativa pa je, da se pripadajoči stroški cenitev škod obravnavajo kot del škod in so torej zajeti znotraj pozavarovalne omejitve pozavarovalnega sporazuma.

Ko zavarovalnica dobi rešeni del (angl. salvage), pozavarovalnica pa je že izplačala del škode, je pozavarovalnica upravičena do dela tega rešenega dela. Ta rešen del (nadomestilo zanj) se ponavadi izplača v obratnem vrstnem redu, kot nastanejo obveznosti med zavarovalnico in pozavarovalnico. Za škodno-presežkovno pozavarovanje bi bil pozavarovatelj upravičen do rešenega dela na njegovem deležu škode, preden bi bil izplačan primarni zavarovatelj.

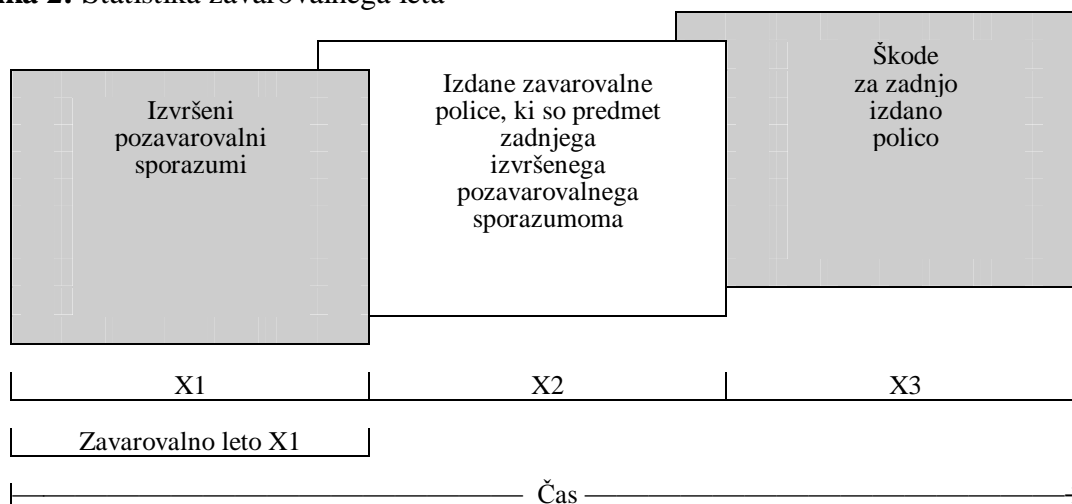
1.3.4 Statistika zavarovalnega leta

Pozavarovalnice ovrednotijo svoje finančne rezultate s primerjavo premij in škod za vse izvršene pozavarovalne sporazume v določenem zavarovalnem letu. Čeprav traja zavarovalno leto eno leto, pa mora pozavarovalnica zbrati statistiko o premijah in škodah vsaj za obdobje treh let. Pri tem predpostavljamo, da vsi pozavarovalni sporazumi in z njimi povezane zavarovalne police trajajo eno leto. Statistika premij in škod za zavarovalno leto se imenuje statistika zavarovalnega leta (angl. underwriting year statistics).

Slika 2 ilustrira tri-letno obdobje za zbiranje podatkov o škodah in premijah za zavarovalno leto X1. Pozavarovalnica bi lahko izvršila enoletni pozavarovalni sporazum na zadnji dan tega leta, to je 31. decembra leta X1. Zadnja primarna zavarovalna polica, ki je predmet tega pozavarovalnega sporazuma, bi lahko začela veljati 31. decembra leta X2 in bi potekla 31. decembra leta X3, tri leta po začetku zavarovalnega leta X1. Torej se morajo podatki o premijah in škodah za zavarovalno leto zbirati vsaj preko let X1, X2 in X3. Zavarovanci pa utegnejo prijaviti škode še dolgo po škodnem dogodku, kar pomeni, da utegne biti pozavarovalnica obveščena glede nekaterih škod še dolgo po letu X3. Prav tako se lahko zgodi, da zavarovalnica ali posrednik ne obvestita zavarovalnice nemudoma.

Zaradi zgoraj navedenih razlogov "zori" statistika zavarovalnega leta zelo počasi. Vendar pa obstajajo natančne metode za oceno premij in škod obligatornega pozavarovatelja.

Slika 2: Statistika zavarovalnega leta

Vir: Elliott et al., 1995, str. 18

1.3.5 Zbirno poročilo o premijah in škodah

Pri proporcionalnem obligatornem pozavarovanju imamo veliko transakcij premij in škod med zavarovalnico in pozavarovalnico. Obstaja račun, spisek (angl. account), ki se imenuje **bordereau**, ki se pošilja med zavarovalnico in pozavarovalnico. Bordereau vsebuje premije, škode in vse stroške cenitve škod, ki so predmet transakcij med zavarovalnico in pozavarovalnico (pozavarovalnicami). Običajno imamo ločene bordereaux-je za premije in škode; zavarovalnica pa od premij, ki jih dolguje pozavarovalnici, odšteje škode, ki jih pozavarovalnica dolguje zavarovalnici. Ta pravica pobotanja je ponavadi specificirana v pozavarovalnem sporazumu. Tabela 1 prikazuje primer bordereau-ja.

S pomočjo delne informacije v vzorcu bordereau-ja v tabeli 1 in ob predpostavki, da zavarovalnica odstopi 80 % premij in škod v proporcionalno pozavarovanje s 25 % odstopno provizijo, lahko naredimo sumarni izračun, glej tabelo 2. V pozavarovanje gre 80 % bruto premije minus odstopna provizija, kar zneso: $79,849 * 0,8 * (1 - 0,25) = 47,909$ SIT. Od tega zneska pa odštejemo v pozavarovanje odstopljene škode (80 %) in enak odstotek (80 %) neposrednih stroškov cenitve škod: $(45,000 + 7,114) * 0,80 = 41,691$ SIT. Zavarovalnica izplača pozavarovalnici torej: $47,909 - 41,691 = 6,218$. Gotovinska poravnava torej znaša le 6,218, čeprav znašajo v pozavarovanje odstopljene premije 63,879 SIT, saj se od tega odšteje odstopna provizija, izplačane škode in izplačani stroški cenitve škode. Če bi bili v to transakcijo vpleteni tudi posredniki, bi pozavarovalnica dobila znesek, zmanjšan še za posrednikovo provizijo.

Tabela 1: Primer bordereau-ja (podrobnega seznama škod, premij)**Primer bordereau-ja za premije**

Zavarovanec	Datumi veljavnosti polic	Številka police	Kosmate premije
Bronte	3 / X5 - X6	6987	69,824 SIT
Caton	5 / X5 - X6	9874	10,025 SIT
Skupaj			79,849 SIT

Primer bordereau-ja za škode

Zavarovanec	Veljavnost polic	Št. police	Plačane zavarovalnine	Plačani stroški ceditve
Bronte	3 / X5 - X6	6987	43,000 SIT	6,859 SIT
Caton	5 / X5 - X6	9874	2,000 SIT	255 SIT
Skupaj			45,000 SIT	7,114 SIT

Vir: Elliott et al., 1995, str. 19

Tabela 2: Sumaren izračun plačil med zavarovalnico in pozavarovalnico pri proporcionalnem pozavarovanju

Odstopljene premije (80%)	63,879 SIT
Odstopna provizija (25 %)	(15,970) SIT
Izplačane škode (80 %)	(36,000) SIT
Stroški ceditve škod (80 %)	(5,691) SIT
Neto plačilo pozavarovalnici	6,218 SIT

Vir: Elliott et al., 1995, str. 20

1.4 Poglavitne oblike pozavarovanja

Poznamo dve poglavitni obliki pozavarovanja: fakultativno oz. neobvezno (angl. facultative) in obligatorno oz. obvezno (angl. treaty) pozavarovanje. Vsaka izmed teh dveh oblik pozavarovanja je nadalje deljena na proporcionalna, vsotna (angl. pro rata) in neproporcionalna, škodna (angl. excess of loss) pozavarovanja.

Slika 3: Poglavitne oblike pozavarovanja

Vir: Elliott et al., 1995, str. 5

Obligatorne in fakultativne oblike pozavarovanja se med seboj razlikujejo v metodah sprejemanja rizikov in načinih izračunavanja premij. Pri obligatornih pozavarovanjih imamo pozavarovalne sporazume, pri fakultativnih pozavarovanjih pa govorimo o potrdilu o pozavarovanju.

Pri fakultativnih pozavarovanjih velja, da pozavarovalnica sprejme v pozavarovanje vsako tveganje posebej. Zavarovatelj lahko sam izbere, katera tveganja bo pozavaroval, pozavarovatelj pa prav tako sam svobodno odloči, katera tveganja bo sprejel in katera bo zavrnil. Potrdila o fakultativnem pozavarovanju niso tako fleksibilne kot sporazumi pri obligatornih pozavarovanjih, ker se nanašajo le na en posamezen riziko.

Pri obligatornih oblikah pozavarovanj pa pozavarovalnica ponavadi sprejme celotno zavarovalno vrsto ali portfelj tveganj. Gre za zavarovanje v obliki neke vnaprej dogovorjenega sporazuma. Posamični riziki, ki ustrezajo določenim pogojem, ki so navedeni v sporazumu, so tako avtomatično pozavarovani. Besedilo sporazuma o obligatornem pozavarovanju mora biti zato splošno, a dovolj fleksibilno, da pokrije vse rizike v posamezni kategoriji.

Zavarovalnica pogosto uporablja tako fakultativno in obligatorno pozavarovanje, vsako za drugačen namen. Fakultativno pozavarovanje je uporabno, da zagotovi kapaciteto nad zmožnostmi zavarovalnice za nek posamezen velik rizik, ali pa, da zapolni vrzel obligatornega pozavarovalnega sporazuma. Obligatorno pozavarovanje pa je uporabno za stabiliziranje celotnega zavarovalno-tehničnega rezultata (angl. underwriting result) določene zavarovalne vrste, omogoča olajšavo presežka za zavarovance, oz. zaščiti zavarovalnico pred množičnimi katastrofalnimi škodami.

Pozavarovalni načini pri obligatorni obliki pozavarovanja so obravnavani v 2. poglavju.

1.5 Programi pozavarovanja

Program pozavarovanja je kombinacija pozavarovalnih sporazumov oz. potrdil, ki jih sklene zavarovalnica. Program lahko sestoji iz obligatornih pozavarovalnih sporazumov (proporcionalnih in škodno-presežkovnih) in fakultativnih potrdil o pozavarovanju (proporcionalnih in škodno-presežkovnih). Program mora ustrezati trenutnim potrebam zavarovalnice, hkrati pa mora biti dovolj fleksibilen, če se potrebe spremenijo.

Primer: če zavarovalnica ni zadovoljna z obdržanim deležem obligatornega škodno-presežkovnega pozavarovanja, se lahko za škode pod obdržanim zneskom pozavaruje obligatorno proporcionalno in tako učinkovito zniža neto obdržani delež. Slika 4 kaže to relacijo.

Slika 4: Obligatorno proporcionalno pozavarovanje za obdržani delež škodno presežkovnega pozavarovanja

Škodno presežkovno pozavarovanje	
Neto obdržani delež zavarovalnice	Proporcionalno pozavarovanje

Vir: Elliott et al., 1995, str. 10

Fakultativno pozavarovanje je uporabno za zapolnjevanje vrzeli v obligatornem pozavarovalnem sporazumu. Zavarovalnica ima sklenjen proporcionalni pozavarovalni sporazum do pozavarovalne omejitve 1.000.000, hkrati pa sklene nekaj zavarovanj za višjo zavarovalno vsoto. Za te lahko pridobi fakultativno škodno presežkovno potrdilo.

Načrtovanje programa pozavarovanja vključuje naslednje korake:

- Ugotavljanje potreb po pozavarovanju: obdržani delež, skupna pozavarovalna omejitev.
- Zbiranje informacij, potrebnih za analizo, kot je npr. zgodovino pozavarovalnih premij, škod in sprememb v premijskih stopnjah
- Izbiranje programa pozavarovanja, ki najbolje zadovolji potrebe zavarovalnice.
- Spremljanje programa in uvajanje morebitnih potrebnih sprememb.

1.5.1 Ugotavljanje potreb zavarovalnice

Ko identificiramo potrebe zavarovalnice, ki bi jih lahko zadovoljili s pozavarovanjem, je potrebno upoštevati razne funkcije pozavarovanja. Npr. zavarovalnica, ki potrebuje kapaciteto za velike predmete zavarovanj za kasko zavarovanje letal, bo verjetno sklenila škodno - presežkovno pozavarovanje; zavarovalnica, ki je sklenila veliko potresnih zavarovanj na potresno ogroženih področjih, bo potrebovala pozavarovanje presežka katastrofalnih škod (angl. catastrophe excess). Zavarovalnica, ki raste in se širi na nova področja, utegne potrebovati olajšavo presežka za zavarovance in pomoč pozavarovalnice pri prevzemanju rizikov, zato sklene proporcionalno pozavarovanje... Če želijo upravitelji zavarovalnice stabilne dobičke, potem je v programu

pozavarovanja poudarjena potreba po stabiliziranju zavarovalno-tehničnega rezultata zavarovalnice. V vseh teh primerih pa so glavna skrb stroški pozavarovalnega programa.

1.5.2 Zbiranje informacij

Ko so potrebe enkrat identificirane, je potrebno zbrati pretekle podatke o zavarovalnih premijah, škodah, spremembah premijskih stopenj, zbrane morajo biti pozavarovalne omejitve. Z uporabo teh podatkov se analizira predlagani program pozavarovanja in ugotovi, če ustrezno zadovoljuje potrebe zavarovalnice.

Primer: ko zavarovalnica analizira potrebo po kapaciteti za velike predmete zavarovanja, je potrebno profilirati (analizirati) v preteklosti izdane police. Analizirati je potrebno police glede na njihovo število in glede na skupne premije pri različnih zavarovalnih vsotah. Taka analiza utegne pokazati, da je pri visokih zavarovalnih vsotah število izdanih polic majhno in da je s temi policami zbran le majhen delež od celotnih premij. Če pride do nekaj zelo velikih škod, utegne to povzročiti nestabilnost zavarovalno-tehničnega rezultata pri obligatornem pozavarovanju. Zavarovalnica se zato lahko odloči, da se pred neugodnimi zavarovalno-tehničnimi rezultati pozavaruje s fakultativnim pozavarovanjem visokih zavarovalnih vsot.

Tabela 3 kaže profil zavarovalnih vsot za zadnjih deset let za zavarovalnico ABC. Samo 160 polic je bilo izdanih z zavarovalno vsoto nad 1 mio, skupna pozavarovalna premija za plast od 1.000.000 do 1.500.000 je 40.000. Če pride do škode 1.500.000, ko 500.000 pade v plast od 1.000.000 do 1.500.000, bi bilo pozavarovalnično škodno razmerje $500.000 / 40.000 = 1250 \%$. Ta nezaželeni zavarovalno-tehnični rezultat lahko destabilizira relacijo med zavarovalnico in pozavarovalnico glede obligatornega sporazuma. Glede na stroške bi bila dobra rešitev fakultativno škodno presežkovno pozavarovanje za police v plasti med 1.000.000 in 1.500.000. Fakultativni pozavarovatelji pogosto tvegajo, kadar gre za neuravnoteženost med premijo in potencialno škodo.

Tabela 3: Zavarovalnica ABC - profil zavarovalnih vsot

Plast	Število polic	Skupne premije na plast
500.000 presežek 1.000.000	160	40.000
500.000 presežek 500.000	3.450	1.400.000
500.000 presežek 0	9.567	5.740.200

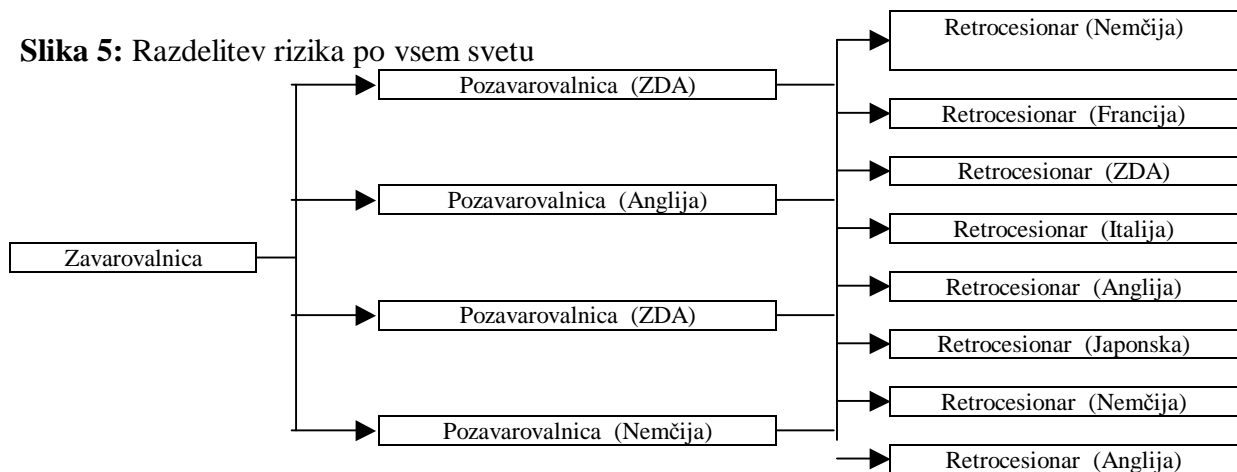
Vir: Elliott et al., 1995, str. 12

1.5.3 Izbira in spremljanje

Čeprav večina načinov pozavarovanja zadovolji več kot eno potrebo, pa lahko nekateri načini zadovoljijo posamezno potrebo bolj učinkovito. Na primer, obligatorno proporcionalno pozavarovanje lahko omogoči zavarovalnici, da dobi od pozavarovalnice odstopno provizijo in s tem olajšavo presežka za zavarovance, vendar pa je ta oblika pozavarovanja omejena pri stabiliziranju zavarovalno-tehničnega rezultata. Zavarovalnica mora ovrednotiti prednosti in slabosti vsakega posameznega načina pozavarovanja in kombinirati različne načine tako, da kar najboljše zadovoljijo njene potrebe.

1.6 Razdelitev rizikov po vsem svetu

Pozavarovanje omogoča, da zavarovalnice razdelijo mnogo škod s pozavarovalnicami. Izkaže se, da imajo tudi pozavarovalnice omejene kapacitete in se zato pozavarujejo pri drugih pozavarovalnicah (retrocesionarjih). Na ta način se riziki razdelijo po vsem svetu.

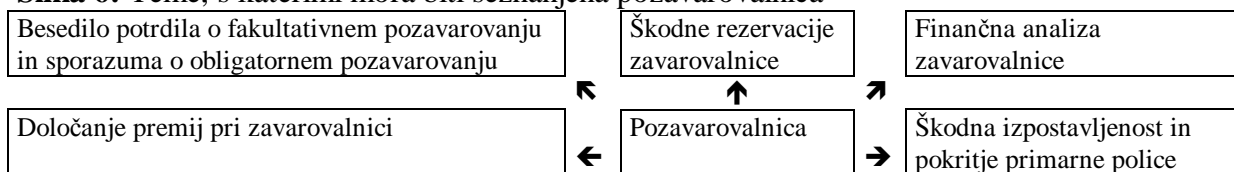

Vir: Elliott et al., 1995, str. 14

1.7 Sklepanje pozavarovanja

Pozavarovalnica selekcioniira rizike in določa premije za pozavarovanje zavarovalnic polic, ki jih je izdala zavarovalnica. Pozavarovalnica mora ovrednotiti pretekle historične škode in premije in, kar je še bolj pomembno, proučiti kvaliteto upraviteljev zavarovalnice in njeno finančno moč. Dobro upravljana dobičkonosna zavarovalnica ima več možnosti da sklene ugodno partnerstvo s pozavarovalnico.

Slika 6: Teme, s katerimi mora biti seznanjena pozavarovalnica

Vir: Elliott et al., 1995, str. 21

1.7.1 Škodna izpostavljenost in pokritje primarne police

Pozavarovalnica mora dobro poznati različne vrste škodne izpostavljenosti, ki jih krijejo primarne zavarovalne police in zavarovalne pogoje. Škodna izpostavljenost je nekaj, kar predstavlja verjetnost škode, npr. lastništvo avtomobila.

Škodna izpostavljenost je sestavljen iz treh elementov:

- nevarnostni objekt (npr. hiša)
- gospodarska nevarnost, ki povzroči škodo (npr. požar, toča, plaz,..)
- finančne posledice gospodarske nevarnosti na nevarnostnem objektu, kot je npr. popolno uničenje stavbe v vetru

Na primer: če zavarovalnica odstopi v pozavarovanje določen odstotek vseh premij in škod avtomobilskega zavarovanja (proporcionalno obligatorno pozavarovanje), mora pozavarovalnica poznati škode, ki jih lahko avtomobil povzroči (rizike), pa tudi zavarovalne pogoje, ki jih za različne vrste avtomobilskih zavarovanj sklepa zavarovalnica.

1.7.2 Določanje cen pri zavarovalnici

Pri proporcionalnem pozavarovanju je za pozavarovalnico pomembno poznati, kako zavarovalnica določa cene (premije). Če so zavarovalne premije prenizke, pozavarovalnica ne bo pristala na proporcionalno delitev premij in škod. Če pa bi bile premije previsoke, bi morala pozavarovalnica plačati odstopno provizijo, ki bi presejala stroške pridobivanja zavarovanj.

Tudi pri škodno presežkovnem pozavarovanju mora pozavarovalnico vedeti, kako zavarovalnica določa premije, saj lahko pozavarovalnica na ta način oceni število in velikost potencialnih škod, ki bi se najbrž pojavile v pozavarovalni plasti (delu, ki ga krije pozavarovalnica).

1.7.3 Določanje škodnih rezervacij zavarovalnice

Škodne rezervacije so računovodska postavka, ki predstavlja oceno denarja, ki ga bo zavarovalnica plačala za škode, ki se bodo zgodile. Škodne rezervacije predstavljajo obveznosti zavarovalnice; če so te rezervacije prenizke, to pomeni, da so obveznosti podcenjene, torej bo prihodnji zavarovalno-tehnični rezultat zavarovalnice slabši, ker bodo dejanske izplačane škode višje od rezervacij. Škodne rezervacije predstavljajo za pozavarovalnice merilo, po katerem ocenjujejo trenutno dobičkonosnost pozavarovalnega sporazuma, pa tudi osnova za oceno, ali so bili pozavarovalnici pri škodnopresežkovnem pozavarovanju prijavljeni pravilni zneski škod. V obeh primerih pa služijo škodne rezervacije kot pomoč pri oceni finančnega položaja pozavarovalnice in zavarovalno-tehničnega rezultata.

1.7.4 Besedila potrdil fakultativnih pozavarovanj in sporazumov o obligatornih pozavarovanjih

Besedila fakultativnih in obligatornih pozavarovanj določajo sporazumi (pri obligatornih pozavarovanjih) oz. potrdila (pri fakultativnih pozavarovanjih). Besedila morajo biti popolna in vsebovati morajo vsem strankam razumljive klavzule. Na primer, definicija zavarovalne vrste, ki gre v pozavarovanje, izjava, ki navaja višino pozavarovalne premije, pogoje, ki morajo biti izpolnjeni, da so premije in škode izplačane. Veliko klavzul vsebuje tehnične vidike sporazuma, npr. plačila škod s strani pozavarovalnic, če je zavarovalnica likvidirana. Sklenitelj pozavarovanja mora biti seznanjen s temi klavzulami in jih, če je to potrebno, biti sposoben spremeniti tako, da odražajo namen vpletenih strank.

1.7.5 Finančna analiza zavarovalnic

Pozavarovalnica mora analizirati finančne izkaze zavarovalnice, da bi iz njih ugotovila dobičkonosnost, likvidnost in premijsko kapaciteto zavarovalnice. Dobičkonosna zavarovalnica bo verjetno zaračunavala dovolj visoke premije svojim zavarovancem za širjenje posla. Zavarovalnica mora biti likvidna, da lahko izplača zavarovalnine, ko le-te zapadejo v plačilo. Analiza finančnih izkazov zavarovalnice pokaže, ali zavarovalnica ne presega svojih zavarovalnih kapacitet.

1.8 Računovodski vidik pozavarovanja

Zavarovalnice in pozavarovalnice morajo oddati računovodske izkaze, predpisane s strani nadzornih institucij. Ti izkazi služijo nadzornikom za nadzor nad solventnostjo zavarovalnic in pozavarovalnic.

Pri pripravi teh izkazov se uporabljajo zelo konzervativne metode, ki ponavadi vrednotijo sredstva in obveznosti zavarovalnic po likvidacijski vrednosti (kot da bi jih likvidirali v danem trenutku). To pa v primerjavi s standardnimi računovodskimi metodami pomeni, da so sredstva izkazana relativno nizko, obveznosti pa relativno visoko. Ta konzervativnost teži k temu, da izkaže presežek za zavarovance nižji kot po drugih računovodskih metodah.

Na računovodske izkaze zavarovalnice vpliva tudi to, kakšen je status pozavarovalnice, s katero ima zavarovalnica sklenjen pozavarovalni sporazum, pa tudi to, ali je transakcija sploh priznana kot pozavarovalna, ali ne (npr. pri alternativnih metodah prenosa rizika).

1.9 Skrb za finančno varnost

Zavarovalnica se mora prepričati, ali je njena pozavarovalnica finančno varna. Pravi test vrednosti pozavarovalnice nastopi, ko je potrebno plačati veliko škodo.

Veliko organizacij rangira pozavarovalnice in objavlja podatke o finančnih razmerjih posameznih pozavarovalnic. Ta finančna razmerja so npr. kazalci dobičkonosnosti, dobičkovnost premij, kazalci likvidnosti, kot so obveznosti, deljene s presežkom za zavarovance. Na splošno velja, da čim večje je razmerje med prihodki in zasluženjo premijo, tem večja je dobičkonosnost in večja je finančna varnost pozavarovalnice. Nižje kot je razmerje med obveznostmi, vključno s škodnimi rezervacijami, in presežkom za zavarovance, tem večja je verjetnost, da bo pozavarovalnica sposobna poravnati svoje obveznosti ob njihovi zapadlosti. Vendar pa utegnejo ta finančna razmerja sama po sebi zavajati, da je pozavarovalnica finančno bolj močna kot je v resnici, na primer, če pozavarovalnica podcenjuje njene škodne rezervacije, bodo izplačane škode presegle škodne rezervacije in finančni položaj pozavarovalnice se bo poslabšal. Da bi ustrezno ovrednotili pozavarovalnico, moramo izračunati več omenjenih finančnih razmerij za pozavarovalnico in se prepričati, da so vsi hkrati v sprejemljivih okvirjih.

Prav tako pa se pozavarovalnice ukvarjajo z finančno močjo zavarovalnic, s katerimi poslujejo. Pozavarovalnica se želi prepričati, da je zavarovalnica zmožna takoj plačati pozavarovalne premije. Pozavarovalnica mora prav tako imeti v vidu dejstvo, da utegne finančno šibka zavarovalnica znižati standarde pri sprejemanju rizikov, da bi dobila več premijskih prihodkov. Znižanje standardov pri sprejemanju rizikov pa utegne na dolgi rok škodovati tako zavarovalnici, kot tudi pozavarovalnici.

2. Načini pozavarovalnega pokritja pri obligatornem pozavarovanju

Glavna načina pozavarovalnega pokritja pri obligatornih pozavarovanjih sta proporcionalno in presežkovno pozavarovanje.

Slika 7: Vrste pozavarovanj

A. Proporcionalna pozavarovanja	B. Škodno presežkovna pozavarovanja (angl. Excess of Loss)
<ul style="list-style-type: none">• Kgotna• Variabilna kgotna (angl. Variable Quota Share)• Kgotno – presežkovna	<ul style="list-style-type: none">• Pozavarovanje presežka škod na zavarovalni predmet (angl. Per Risk Excess)• Pozavarovanje presežka katastrofalnih škod• Pozavarovanje presežka škod na zavarovalno polico (angl. Per Policy Excess)• Pozavarovanje presežka škod na škodni dogodek (angl. Per Occurrence Excess)• Pozavarovanje letnega presežka škod (angl. Aggregate Excess)

Vir: Elliott et al., 1995, str. 148

Posamezen pozavarovalni sporazum je težko opredeliti le z enim izmed naštetih načinov pozavarovalnega pokritja, saj so pozavarovalni sporazumi prilagojeni individualnim potrebam posameznih zavarovalnic in tako lahko vsebujejo elemente več omenjenih načinov pozavarovalnega pokritja.

Za razumevanje različnih načinov pozavarovalnega pokritja je potrebno pojasniti tri pojme: obdržani delež, pozavarovalna omejitev, plastovitost. **Obdržani delež (angl. retention)** je obseg tveganja, ki ga nosi zavarovalnica sama. **Pozavarovalne omejitve** v pozavarovalnem sporazumu so maksimalni zneski obveznosti, ki jih pokrije pozavarovalnica. Pojem **plastovitost** pa nastopa le

pri škodno-presežkovnih pozavarovanjih in pomeni delitev presežne škode v različne plasti; vsaka plast ima različne pozavarovalne omejitve.

Slika 8: Plastovitost presežne škode (primer):

Pozavarovanje: 4. plast	od 5.000.000 do 25.000.000 SIT
Pozavarovanje: 3. plast	od 1.000.000 do 5.000.000 SIT
Pozavarovanje: 2. plast	od 500.000 do 1.000.000 SIT
pozavarovanje: 1. plast	od 250.000 do 500.000 SIT
	od 0 do 250.000 SIT obdržani delež

Vir: Elliott et al., 1995, str. 148

Slika 8 kaže obdržani delež zavarovalnice v višini 250.000 SIT in štiri plasti presežne škode - skupaj v višini 24.750.000 SIT.

2.1 Proporcionalna pozavarovanja

Proporcionalni način se lahko uporablja tako pri fakultativni kot tudi obligatorni obliki pozavarovalnega sporazuma (in tudi pri alternativnih metodah prenosa rizika).

Poglavitna značilnost proporcionalnega načina pozavarovanja je, da si zavarovalnica in pozavarovalnica proporcionalno delita zavarovalne vsote, premije in škode. Če pozavarovalnica sprejme 10% zavarovalnih vsot, potem sprejme tudi 10% premij in plača 10% škod, ki jih krije zavarovalna polica. Pozavarovalnica tudi plača zavarovalnici odstopno provizijo, ki ponavadi pokrije stroške pridobivanja zavarovanj. Prva odstopna provizija se ponavadi določi kasneje; višina odstopne provizije je odvisna od dobičkonosnosti (ali nedobičkonosnosti) pozavarovalnega posla.

2.1.1 Kvotno pozavarovanje

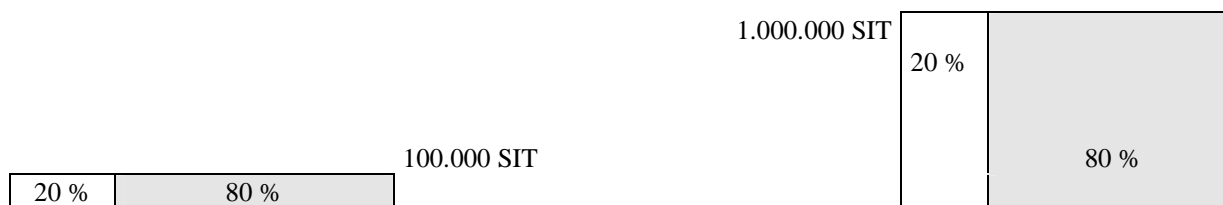
Pri kvotnem pozavarovanju se zavarovalnica in pozavarovalnica vnaprej sporazumeta o odstotku delitve zavarovalnih vsot, premij in škod. Npr.: 75% kvota pomeni, da pozavarovatelj prevzame 75% zavarovalnih vsot, premij in škod, zavarovatelj pa obdrži 25%.

Tabela 4: Kvotno pozavarovanje z 80% deležem pozavarovanja

	Zavar. polica 100.000 SIT	Zavar. polica 1.000.000 SIT
Zavarovalne vsote		
Obdržani delež zavarovalnice (20%)	20.000	200.000
Pozavarovalna omejitev (80%)	80.000	800.000
Škoda 10.000 SIT		
Krije zavarovalnica	2.000	2.000
Krije pozavarovalnica	8.000	8.000
Škoda 50.000 SIT		
Krije zavarovalnica	10.000	10.000
Krije pozavarovalnica	40.000	40.000

Vir: Elliott et al., 1995, str. 150

Slika 9: Kvotni pozavarovalni sporazum

Zavarovalna polica v višini 100.000 SIT Zavarovalna polica v višini 1.000.000 SIT.

Vir: Elliott et al., 1995, str. 150

2.1.2 Variabilno kvotno pozavarovanje

Variabilno kvotno pozavarovanje se razlikuje od kvotnega v tem, da odstotek - kvota ni konstantna, ampak variira od rizika do rizika avtomatično, glede na širše sprejete, objektivne kriterije, ki so vzpostavljeni vnaprej. Ti kriteriji so lahko: velikost rizika, razred rizikov, itd.

Tabela 5: Primer variabilnega kvotnega pozavarovanja - kvota variira glede na velikost rizika.

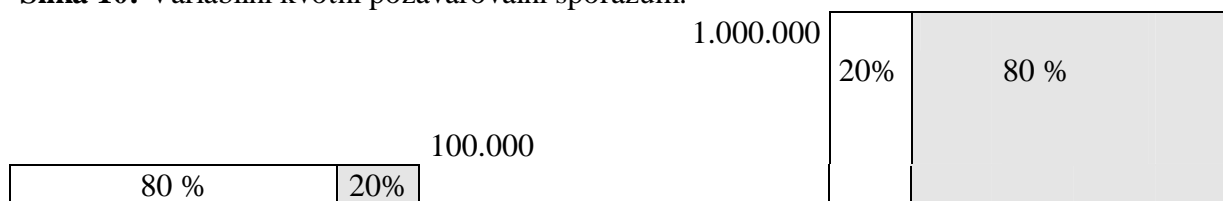
Velikost rizika (angl. size of risk)	Obdržani delež (v %), ki ga krije pozavarovalnica	Maksimalen del, ki ga krije pozavarovalnica
100.000 ali manj	20	20.000
100.001 - 1.000.000	80	800.000

Vir: Elliott et al., 1995, str. 151

Zavarovalnica ima koristi od variabilnega kvotnega pozavarovanja, saj ji ta pozavarovalni način omogoča, da zase obdrži večji delež pri manjših, dobrih rizikih (seveda v okviru njenih finančnih zmožnosti), hkrati pa obdrži le majhen delež pri večjih rizikih. Zato je logično, da ima zavarovalnica raje variabilno kvotno pozavarovanje kot pa kvotno. Vendar pa je zato variabilno kvotno pozavarovanje manj ugodno za pozavarovalnico. Zaradi tega morda pozavarovalnica ne bo pripravljena skleniti variabilnega kvotnega pozavarovanja, razen v primeru, da sporazum zmanjša slabosti za pozavarovalnico.

Na variabilno kvotno pozavarovanje je moč gledati kot na hibrid med kvotnim in kvotno presežkovnim pozavarovanjem.

Slika 10: Variabilni kvotni pozavarovalni sporazum:

Vir: Elliott et al., 1995, str. 152

2.1.3 Kvotno presežkovno pozavarovanje

Kvotno presežkovno pozavarovanje je proporcionalno - škode, premije in (po)zavarovalne vsote se delijo proporcionalno - kvotno. Kvota (odstotek) pa se razlikujejo glede na razred rizika. Kvota se izračuna po naslednjem postopku:

- Najprej določi zavarovalnica za določen razred rizikov obdržani delež - izražen v absolutnem številu³. Minimalna velikost obdržanih deležev za posamezne razrede rizikov so določeni s

³ Čeprav je obdržani delež zavarovalnice izražen v absolutni številki, pa se zavarovalne vsote, premije in škode delijo proporcionalno. Ko zavarovalnica enkrat določi obdržani delež in znesek, ki ga odstopi v pozavarovanje (= večkratnik * obdržani delež), se lahko odstopljeni in obdržani zneski pretvorijo v odstotke.

tabelami obdržanih deležev. Za določen razred rizika (vrsto premoženja) velja, da je minimalni obdržani delež tem manjši, čim večji je pričakovan škodni obseg (angl. potential severity of a loss). Za majhne rizike - kjer je pričakovani škodni obseg majhen, kot npr. ognjevarni pisarniški objekti, daleč vsaksebi, bo minimalna velikost obdržanega deleža verjetno velika. Dejanski obdržani delež za posamezen riziko pa je lahko večji kot minimalni obdržani delež. Velikost tega je določena z nekaj kriteriji: izgradnja, zaščita, škodna izpostavljenost, velikost tveganja.

- Nato se določi delež v absolutnem znesku, ki ga krije pozavarovalnica; Ta delež je določen z večkratnikom obdržanega deleža zavarovalnice. Tudi večkratnik je določen s tabelami. Npr.: dobri riziki se odstopijo v petkratnem znesku obdržanega deleža, slabi pa le v enkratnem.
- Nazadnje se določi kvota: Kvota se določi takole: *odstotek obdržanih premij in škod* ($1 - \text{kvota} = (A - B) / A$, pri čemer je $A =$ zavarovalna vsota (primarne police), $B =$ del, ki ga krije pozavarovalnica (= obdržani delež * večkratnik); torej je kvota = B / A .

Primer kvotno presežkovnega pozavarovanja

- Sporazum se nanaša na tri rizike, zavarovane s policami, ki imajo zavarovalne vsote: riziko 1 = 100.000, riziko 2 = 500.000 in riziko 3 = 2.000.000 SIT.
- Minimalni obdržani delež je 100.000 SIT.
- Skupna razpoložljiva kapaciteta znaša pet obdržanih deležev.

Pri prvem riziku (zavarovalna vsota 100.000) je dejanski obdržani delež zavarovalnice enak minimalnemu = 100.000; isto velja za 2. riziko z zavarovalno vsoto 500.000; pri tretjem riziku (zavarovalna vsota 2.000.000) pa zavarovalnica obdrži zase 200.000. Znesek, ki je nad vsoto obdržanega deleža in dela, ki ga pokrije pozavarovalnica, pripade zopet zavarovalnici. V tem primeru to velja za riziko 3.

Tabela 6: Maksimalno 5-kraten del, ki ga krije pozavarovalnica pri kvotno - presežkovnem pozavarovanju; minimalni obdržani delež je 100.000

	1. riziko	2. riziko	3. riziko
1. Zavarovalna vsota (A)	100.000	500.000	2.000.000
2. Minimalna velikost obdržanih deležev	100.000	100.000	100.000
3. Dejanski obdržani delež	100.000	100.000	200.000
4. Število prenesenih deležev (največ 5)	0	4	5
5. Del, ki ga krije pozavarovalnica (B) = 3. * 4.	0	400.000	1.000.000
6. Odstotek škod in premij, ki jih obdrži zavarovalnica $(A - B) / A$	100%	20%	50%
7. Odstotek škod in premij, ki gredo v pozavarovanje (B / A)	0%	80%	50%

Polica št. 3 ima zavarovalno vsoto 2.000.000. Od tega je 200.000 obdržani delež, petkratnik obdržanega deleža ($5 * 200.000$) krije pozavarovalnica, plast od 1.200.000 do 2.000.000 (to je 800.000) pa pokrije zavarovalnica. Skupno pokrije zavarovalnica torej 1.000.000 ($200.000 + 800.000$), kar znaša 50% zavarovalne vsote.

Vir: Elliott et al., 1995, str. 154

Slika 11 ilustrira odstotke, uporabljene pri delitvi zavarovalne vsote, premij in škod za zavarovalno polico št. 3, ki ima zavarovalno vsoto 2.000.000 SIT.

10 % Obdržani delež	5 kratnik obdržanega deleža	Znesek nad pozavarovalno omejitvijo sporazuma
200.000	50 % = 1.000.000	40 % = 800.000

Vir: Elliott et al., 1995, str. 155

Recimo, da v okviru zavarovalnih polic v primeru, ki je prikazan v tabeli 6, pride do dveh škod: v višini 10.000 in v višini 50.000 SIT.

Tabela 7 ilustrira, da pri kvotno presežkovnih pozavarovanjih velja naslednje: znesek škode, ki jo krije zavarovalnica, je delno odvisen tudi od zavarovalne vsote primarne police. Tako kot pri variabilnem kvotnem pozavarovanju velja tudi pri kvotno presežkovnem, da primarni zavarovatelj običajno zadrži večji odstotek premij in škod za primarne police z nižjimi zavarovalnimi vsotami.

Tabela 7: Škode, ki jih krije zavarovalnica v primeru kvotno presežkovnega pozavarovanja

	Zavarovalna vsota	Odstotek obdržanega deleža	Obdržani delež pri škodi 10.000	Obdržani delež pri škodi 50.000
1. riziko	100.000	100%	10.000	50.000
2. riziko	500.000	20%	2.000	10.000
3. riziko	2.000.000	50%	5.000	25.000

Vir: Elliott et al., 1995, str. 155

2.2 Škodno presežkovna pozavarovanja

Pri škodno presežkovnem načinu pozavarovalnega pokritja se zavarovalnica in pozavarovalnica dogovorita, da bo zavarovalnica krila škode do dogovorjenega denarnega zneska (večinoma v absolutnem znesku) - ta znesek se imenuje obdržani delež, pozavarovalnica pa krije morebitni presežek škode nad obdržanim deležem, a le do dogovorjene pozavarovalne omejitve.

Pozavarovalna premija pri škodno-presežkovnem pozavarovanju je predmet pogajanj med zavarovalnico in pozavarovalnico. Višina premije je odvisna od višine škod, škodne izpostavljenosti, ali pa kombinacije le-teh.

Če je osnova za izračun premij višina škode, mora pozavarovalnica k škodi, ki jo krije, prišteti še svoje stroške in profitno maržo. Če izračunamo pozavarovalno premijo na podlagi škodne izpostavljenosti, mora pozavarovalnica oceniti potencialne škode nad obdržanim deležem: t.j. analizirati primarne police in njihove zavarovalne vsote.

Zavarovalnica ne dobi od pozavarovalnice izplačane nobene odstopne provizije, saj se premije in škode ne delijo proporcionalno; torej lahko pozavarovalno premijo obravnavamo kot znesek, ki ne vsebuje stroškov pridobivanja zavarovanj.

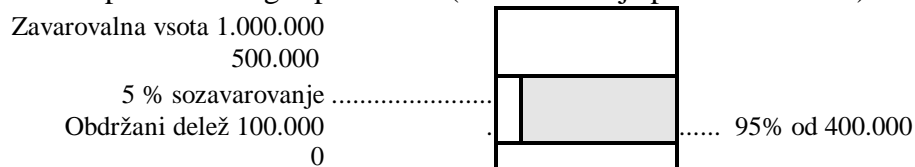
Pri škodno presežkovnem pozavarovanju ima lahko zavarovalnica sozavarovalno obveznost. Primer: tabela 8 in slika 11.

Tabela 8: Delitev škod pri presežkovnem pozavarovanju: obdržani delež znaša 100.000, pozavarovalna omejitev škodno presežkovnega pozavarovanja znaša 400.000, 5% sozavarovanje

Znesek škode	Škoda 400 x 100	Zmanjšano za 5% sozavarovanja	Pozavarovalnica plača	Zavarovalnica - obdržani delež
200.000	100.000	5.000	95.000	105.000
500.000	400.000	20.000	380.000	120.000
1.000.000	400.000	20.000	380.000	620.000

Vir: Elliott et al., 1995, str. 158

Slika 12: Prikaz škodno presežkovnega sporazuma (osenčeno krije pozavarovalnica)

Vir: Elliott et al., 1995, str. 158

Škodno presežkovna pozavarovanja delimo v različne kategorije, ki se razlikujejo glede tega, kako pozavarovalni sporazum določa obdržani delež in pozavarovalno omejitev. Te kategorije vključujejo naslednje:

- pozavarovanje presežka škod na zavarovalni predmet
- pozavarovanje presežka katastrofalnih škod
- pozavarovanje presežka škod na zavarovalno polico
- pozavarovanje presežka škod na škodni dogodek
- pozavarovanje letnega presežka škod

2.2.1 Pozavarovanje presežka škod na zavarovalni predmet

Pozavarovanje presežka škod na zavarovalni predmet se nanaša ločeno na vsak posamezen zavarovalni objekt, ki se včasih imenuje riziko. (Zavarovalnica je običajno edini razsodnik, ki odloči, kaj vsebuje posamezen riziko - zavarovalni objekt). Primer: imamo tri stavbe, ki jih smatramo kot tri ločene objekte (tri ločene rizike). Vse tri stavbe je poškodoval vihar. Premoženjsko pozavarovanje presežka škod se nanaša ločeno na vsako stavbo posebej. Recimo, da te tri stavbe utrpijo naslednje škode:

Tabela 9: Primer pozavarovanja presežka škod na zavarovalni predmet

Stavba št.	Znesek škode	Obdržani delež zavarovalnice	Plačilo pozavarovalnice
1	500.000	50.000	450.000
2	350.000	50.000	300.000
3	700.000	50.000	650.000
Skupaj	1.550.000	150.000	1.400.000

Vir: Elliott et al., 1995, str. 159

2.2.2 Pozavarovanje presežka katastrofalnih škod

Namen pozavarovanja presežka katastrofalnih škod je, da krije seštevek posameznih premoženjskih škod, ki so nastale ob nekem katastrofalnem dogodku, npr. vihar, orkan, potres, ..., ali katerikoli drug dogodek, ki bi povzročil množično škodo na zavarovanih objektih. Takšni dogodki, še posebej orkani, lahko povzročijo škodo, ki sega v stotine milijard tolarjev, povprečna škoda na zavarovalno polico pa znaša od nekaj milijonov tolarjev.

Obdržani delež in pozavarovalna omejitev sta določeni v absolutni številki. Obdržani delež pri pozavarovanju presežka katastrofalnih škod je ponavadi postavljena zadosti visok, da bi bil presežen le ob množični katastrofi. Pozavarovatelj ne bi plačal škode, vse dokler zavarovalnica ne bi izplačala več, kot znaša njen obdržani delež. Še več, škode, ki presegajo obdržani delež, so ponavadi predmet sozavarovalne obveznosti, ko mora zavarovalnica plačati določen odstotek od presežka.

Ker velja obdržani delež in pozavarovalna omejitev za vsak katastrofalen dogodek posebej, je zelo pomembna definicija posameznega katastrofalnega dogodka. Klavzula o nastanku posameznega škodnega dogodka določa časovno obdobje v urah; v tem obdobju nastale škode štejemo k istemu katastrofalnemu dogodku in jih upoštevamo pri obdržanem deležu in delu, ki ga pokrije pozavarovalnica, kot je določeno v sporazumu. Ponavadi gre za obdobje zaporednih 72 ur (tri dni), ko gre za škode zaradi orkana, in obdobje 168 zaporednih ur za škode zaradi potresa. Ko zavarovalnica izda zahtevek pozavarovalnici za pokritje škode, ima pravico sama določiti začetek določenega obdobja, in tako poveča znesek, ki ga plača pozavarovalnica.

Primer: zavarovalnica ima obdržani delež 1.000.000, pozavarovalnica pa plača presežek škode do 5.000.000. Recimo, da ni sozavarovalne obveznosti. Katastrofa: orkan. Škodno obdobje traja 72 zaporednih ur = 3 dnevi. Škode po posameznih dnevih so naslednje: 1. dan 1.000.000, 2. dan

1.000.000, 3. dan 2.000.000, 4. dan 4.000.000. Zavarovalnici se izplača določiti začetek roka na drugi dan. Tako bi katastrofalni dogodek povzročil za 1 + 2 + 4 milijone škode (2. + 3. + 4. dan). Zavarovalnica bi dobila od pozavarovalnice 5.000.000. Če bi zavarovalnica določila začetek škodnega obdobja na 1. dan, bi bila škoda 72-urnega dogodka 4.000.000. Od tega bi sama krila 1 mio, le 3 mio pa bi dobila od pozavarovalnice.

Po škodnem primeru - katastrofi - zahteva večina sporazumov, da ob obnovitvi prejšnje pozavarovalne vsote plača zavarovalnica dodatne premije.

2.2.3 Pozavarovanje presežka škod na zavarovalno polico

Pozavarovanje presežka škode pri posamezni polici se običajno uporablja pri zavarovanju odgovornosti in definirajo obdržani delež in pozavarovalno omejitev na vsako posamezno zavarovalno polico. Recimo, da v avtomobilski nesreči pride do poškodovanja treh avtomobilov, ki so zavarovani s tremi različnimi policami pri isti zavarovalnici. Pri pozavarovanju presežka škode na posamezno polico, kjer je določeno, da je obdržani delež 10.000 na polico, bi bile škode razdeljene takole:

Tabela 10: Primer pozavarovanja presežka škod na zavarovalno polico

Polica	Škode	Obdržani delež zavarovalnice	Pokritje pozavarovalnice
1	30.000	10.000	20.000
2	50.000	10.000	40.000
3	60.000	10.000	50.000
Skupaj	140.000	30.000	110.000

Vir: Elliott et al., 1995, str. 161

Zavarovalnica bi plačala 30.000 obdržanega deleža, pozavarovalnica pa 110.000 presežka. Ta primer ne pokaže stroškov cenitev škod. Nekatera pozavarovanja presežkov škod vsebujejo še porazdelitev teh stroškov med zavarovalnico in pozavarovalnico.

2.2.4 Pozavarovanje presežka škod na škodni dogodek

Pozavarovanje presežka škod pri posameznem škodnem dogodku se ponavadi uporablja pri zavarovanjih odgovornosti: obdržani delež in pozavarovalna omejitev veljata za škodni dogodek, ne glede na to, koliko posameznih polic je vpletenih v škodo. Gre za nek dogodek (npr. eksplozija, v kateri je ranjenih veliko ljudi). Če uporabimo prejšnji primer iz točke 2.2.3: nesreča, v kateri je udeleženo troje avtomobilov; če bi bilo zavarovanje sklenjeno za dogodek in ne na polico (vse ostalo ostane enako), bi zavarovalnica plačala obdržani delež 10.000, pozavarovalnica pa bi krila 130.000 škode (če je pozavarovalna omejitev zadosti visoka).

Pozavarovanje presežka škod na škodni dogodek je lahko sklenjeno za vsako kombinacijo naslednjih vrst zavarovanj: avtomobilska odgovornost, splošna odgovornost, zavarovanje odgovornosti do zaposlenih...

2.2.5 Pozavarovanje letnega presežka škod

Pozavarovanje letnega presežka škod ponavadi navede obdržani delež zavarovalnice in pozavarovalno omejitev kot relativno število - škodno razmerje. Primer: presežek škod nad 65% škodnega razmerja plača pozavarovalnica, a le do 125% tega razmerja. Obdržani delež in pozavarovalna omejitev sta lahko določeni tudi kot absolutni denarni znesek. Večina pozavarovanja letnega presežka škod tudi zahteva, da zavarovalnica krije 5 do 10 % škod, ki so sicer krite s strani presežkovnega pozavarovanja.

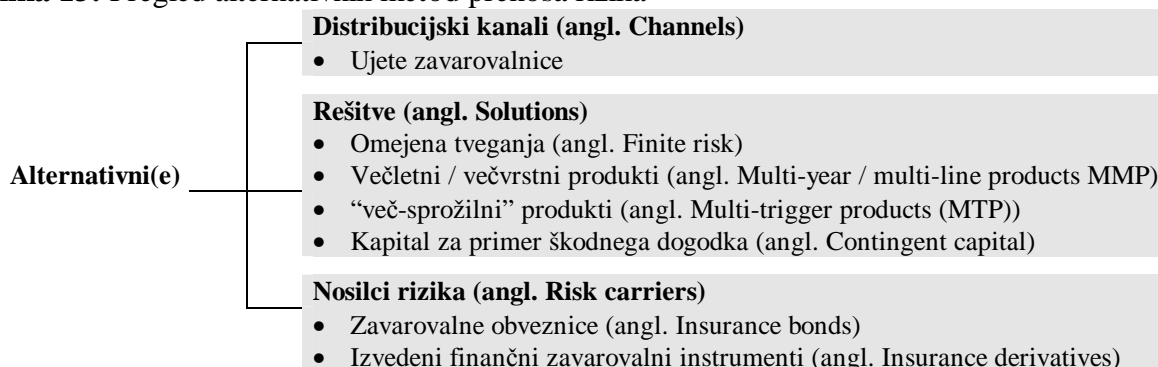
Pozavarovanje letnega presežka škod lahko štiti zavarovalnico pred ekstremnim zneskom škod, ki bi drastično dvignile njeno škodno razmerje. Ekstremen znesek škod je lahko posledica

katastrofalnih dogodkov (škode na pridelkih, zaradi toče, povezanih nevarnosti,...), ali pa nepredvidljive akumulacije med seboj neodvisnih škod. Pozavarovanje presežka katastrofalnih škod štiti zavarovalnico le pred katastrofalnimi škodami. Agregatno pozavarovanje pa je širše, saj krije tudi poleg katastrofalnih dogodkov tudi nepredvidene akumulacije škod.

3. Pregled alternativnih metod prenosa rizika

Podjetja že dolgo uporabljajo netradicionalne - alternativne metode prenosa rizika (angl. Alternative Risk Transfer, ART). Termin "alternativne metode prenosa rizika" je nastal v ZDA, kjer je najprej označeval ujete zavarovalnice (angl. captives), s katerimi so podjetja sama razdelila manjše rizike, kasneje pa se pomen tega pojma razširi še na preostale rešitve (glej sliko 14).

Slika 13: Pregled alternativnih metod prenosa rizika

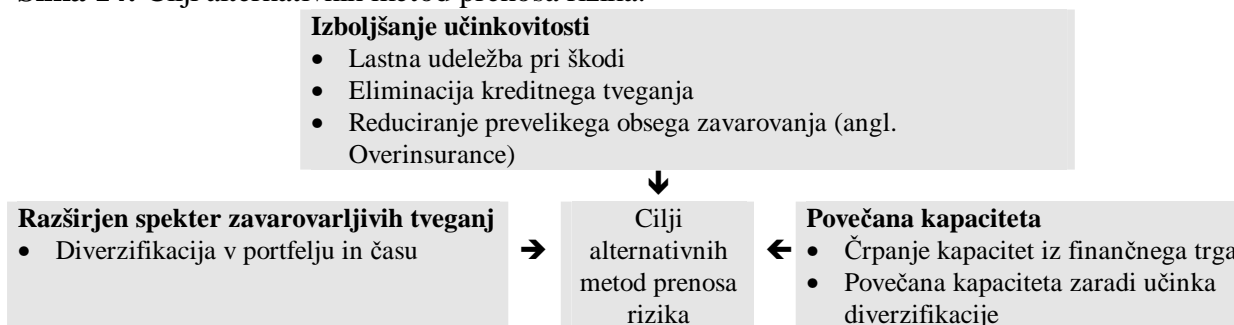

Vir: Swiss Re, *sigma* no. 2/1999, str. 5

Osnovne značilnosti alternativnih metod prenosa tveganj:

- prilagojene so specifičnim potrebam strank
- večletna, večvrstna pokritja (angl. multi-year, multi-line cover)
- razdeli rizike prek časovnega obdobja v okviru portfelja zavarovanca; to omogoča zavarovanje tveganj, ki s tradicionalnimi metodami niso zavarovaljiva
- rizike prevzemajo ne(po)zavarovatelji¹⁴

Slika 14: Cilji alternativnih metod prenosa rizika:

Vir: Swiss Re, *sigma* no. 2/1999, str. 6

3.1 Kvantitativni pomen alternativnih metod prenosa rizika

Meje med tradicionalnimi in alternativnimi metodami prenosa rizika so precej nejasne, zato je zelo težko dajati kvantitativne ocene. **Tabela 1** kaže ocene za različne alternativne metode prenosa rizika. Če ne upoštevamo tveganja, ki ga podjetja financirajo sama, znaša delež

⁴ Te značilnosti ne veljajo nujno za vse variante alternativnih zavarovalnih metod.

alternativnih metod prenosa tveganja verjetno okrog 8 % svetovnega komercialnega zavarovanja. Ujete zavarovalnice (angl. captives) predstavljajo največji odstotek, okrog 6%.

Tabela 11: Velikost trga alternativnih metod prenosa rizika

	V bilijonih SIT	% komercialnega zavarovanja
Komercialno zavarovanje	90	
Ujete zavarovalnice	5	6,0 %
Omejene rešitve	1,5	1,6 %
Drugo	0,25	0,3 %

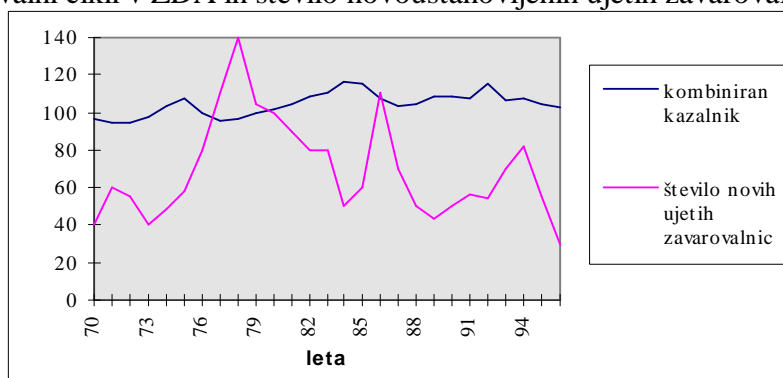
Vir: Swiss Re, *sigma* no. 2/1999, str. 6

3.2 Razlogi za privlačnost alternativnih metod prenosa rizika

3.2.1 Zavarovalni cikel spodbuja nastanek alternativnih metod prenosa rizika

Razvoj alternativnih metod prenosa rizika je tesno povezan z zavarovalnim ciklom. V obdobju visokih cen (premajnih kapacitet) na trgih tradicionalnih zavarovanj pride do porasta alternativnih metod prenosa rizika. Vendar pa se zdi, da zavarovalni cikel zgolj pospeši ali upočasni razvoj alternativnih metod prenosa rizika in da še zdaleč ni njihov edini vzrok nastanka, saj se le-te obdržijo tudi v obdobjih nizkih cen na trgu tradicionalnih zavarovanj. Drugi možni vzroki nastanka alternativnih metod prenosa rizika so še: spreminjanje narave tveganj, neučinkovitost tradicionalnih zavarovalnih metod, nastanek novih finančnih instrumentov.

Slika 15: Zavarovalni cikli v ZDA in število novoustanovljenih ujetih zavarovalnic

Vir: Swiss Re, *sigma* no. 2/1999, str. 7

3.2.2 Spreminjanje narave tveganj

Globalizacija na mnogih trgih je ob tehnološkem napredku pripeljala do prodora novih dejavnosti in novih tveganj. V mnogo današnjih podjetjih največji riziki niso nujno tisti, ki so bili že od nekdaj kriti s strani zavarovalnic (premoženjska in nezgodna tveganja). Nekatera izmed danes najpomembnejših tveganj so: negativna publiciteta, obveznosti iz naslova garancij, neuspešno lansiranje proizvoda, odhod ključnih upraviteljev, itd. Nadaljnji faktor sprememb narave tveganj so prestrukturiranja in združitve ter prevzemi. Vsak program prestrukturiranja vključuje opustitev določenih vrst poslov in eliminiranje določenih dolgoročnih zahtevkov, ki izvirajo iz prejšnjih let.⁵ Za take rizike trgi preprosto ne obstajajo, ali pa so nelikvidni, neučinkoviti. Tu pa "vsokočijo" alternativne metode prenosa rizikov.

⁵ Empirične študije kažejo, da podjetja, ki imajo visoka zunajbilančna tveganja (angl. high off-balance-sheet risks), kotirajo na borzi precej slabše, saj obstaja velika negotovost glede prihodnjih potencialnih dobičkov.

3.2.3 Neučinkovitosti tradicionalnih zavarovalnih rešitev

Cene tradicionalnih zavarovanj so izračunane na osnovi povprečnega rizika in so zato za dobre rizike višje, kot bi morale biti, če bi bile prilagojene dobremu riziku, zato dobri riziki vse bolj neradi subvencionirajo slabe rizike in namesto zavarovanja izberejo samozavarovanje.

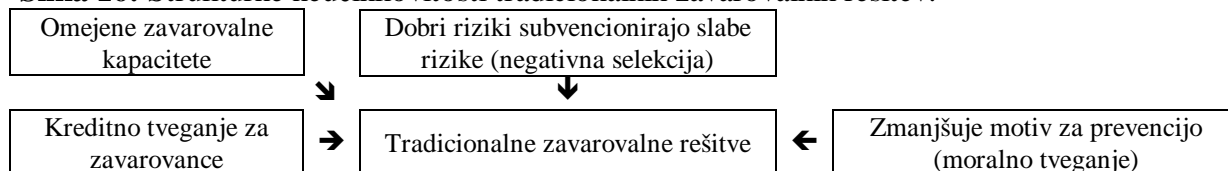
Zavarovanje zmanjšuje motiv za preventivo pred nastankom škod: Pri zavarovanju obstaja nevarnost, da ima zavarovanec le malo motivacije za preventivo. To pomeni, da mora zavarovalnica zahtevati višjo povprečno premijo (problem moralnega tveganja). V primeru samofinanciranja pa ima zavarovanec neposreden motiv za primerno preventivo, da do škode ne pride, ali pa poskrbi, da če že pride do škode, da le-ta ni prevelika.

Osnovno tveganje kot nasprotni pol moralnemu tveganju: različne alternativne metode prenosa rizikov eliminirajo problem moralnega tveganja⁶ s tem, da definirajo škodni dogodek glede na nek neodvisen indeks ali glede na neodvisni fizični dogodek. Slabost teh rešitev pa je, da škodni dogodek zavarovanca ni nujno tudi enak gibanju neodvisnega indeksa. Razne alternativne metode prenosa rizikov so pogosto nekje vmes med obema poloma: med moralnim tveganjem in osnovnim tveganjem.

Sklenitev pozavarovalnih sporazumov oz. potrdil je povezana s kreditnim tveganjem, saj za zavarovanca obstaja nevarnost, da (po)zavarovalnica ne bo imela zadostnih sredstev za izplačilo zavarovalnin.

Velika podjetja občasno spoznajo, da za določena velika tveganja, ki lahko ogrozijo njihov obstoj, ni na voljo nobenega zavarovanja zaradi premajhnih kapacitet na (po)zavarovalnih trgih. Še več, mnogo tveganj, katerim so podjetja izpostavljena, se je dolgo časa smatralo kot nezavarovaljiva. Meje zavarovaljivosti so bile razširjene zahvaljujoč alternativnim metodam prenosa rizikov.

Slika 16: Strukturne neučinkovitosti tradicionalnih zavarovalnih rešitev:

Vir: Swiss Re, *sigma* no. 2/1999, str. 12

3.2.4 Razvoj na finančnih trgih

Zaradi vse večje nestabilnosti na finančnih trgih in zaradi novih spoznanj teorije za finančno analizo se je v zadnjih 20 letih razvila cela vrsta novih finančnih instrumentov, ki krijejo sistematična tveganja, npr.: tveganje obrestne mere, valutno tveganje, tveganja sprememb cen surovin. Najpomembnejši instrumenti so: terminski posli, opcije, swapi. Cilj je, da iz trgov kapitala črpamo dodatno zavarovalno kapaciteto.

3.3 Ujete zavarovalnice

Še do pred nekaj let je pojem alternativne metode prenosa rizikov označeval v glavnem različne oblike samozavarovanja, še posebej ujete zavarovalnice, sindikate (angl. risk retention

⁶ Slovar "The New Palgrave Dictionary of Economics" definira moralno tveganje takole: "Moralno tveganje je moč definirati kot dejanje ekonomskih agentov, s katerim maksimirajo svojo koristnost na račun (v škodo) drugih v situaciji, ko ti ekonomski agenti ne nosijo polnih posledic ali ne uživajo polnih koristi svojih dejanj zaradi negotovosti in nepopolnosti ali omejenosti pogodb, ki preprečujejo, da bi odgovorni agenti prevzeli polne posledice (škode / koristi) svojih dejanj."

groups) in skupine kupcev (angl. purchasing groups)⁷. Razvoj na trgu ujetih zavarovalnic je še posebej pomemben z globalnega vidika, zato se v nadaljevanju osredotočamo nanje.

3.3.1 Glavne značilnosti ujetih zavarovalnic

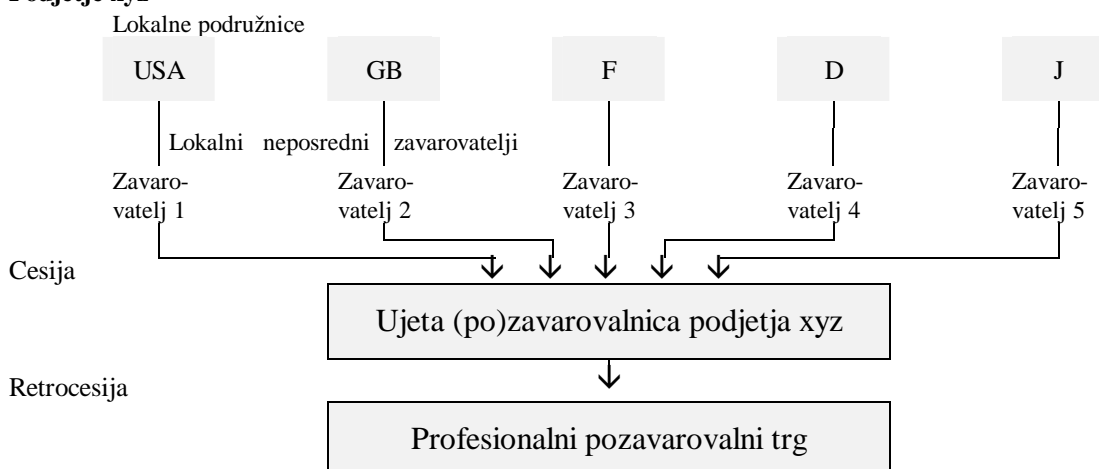
Ujeta zavarovalnica je instrument za samofinanciranje rizikov. Ujeta zavarovalnica ali pozavarovalnica je "orodje", ki je v lasti podjetij ali skupin podjetij, ki se sicer ne ukvarjajo z zavarovalništvom. Ujete zavarovalnice v glavnem zavarujejo rizike svojih materinskih podjetij. Ujete zavarovalnice opravljajo številne vloge:

- Po eni strani so formalizirano "orodje", s katerim se samozavaruje visoko frekventne rizike, ki jih lahko podjetja učinkovito pokrijejo sama.
- Po drugi strani pa so ujete zavarovalnice uporabljene kot finančni instrument za zelo specifične nizko frekventne in po obsegu velike rizike, za katere ni na voljo nobenega pokritja na tradicionalnem trgu zavarovanja.

Ujete zavarovalnice so najpogosteje ustanovljene kot pozavarovalnice in ne kot neposredne zavarovalnice. Pri ujetih pozavarovalnicah se riziko materinskega podjetja najprej prenese na lokalno neposredno zavarovalnico (angl. "fronter"), nato pa neposredna zavarovalnica odstopi ta riziko v pozavarovanje ujeti pozavarovalnici. Ujeta pozavarovalnica lahko del rizika pozavaruje naprej v pozavarovanje profesionalni pozavarovalnici - gre za retrocesijo. Takšna organiziranost ujetih pozavarovalnic obstaja zato, ker veljajo za lokalne neposredne zavarovalnice lokalni predpisi države, kjer deluje. Za ujete pozavarovalnice in njene mednarodne aktivnosti pa veljajo predpisi matične države.

Slika 17: Ujeta pozavarovalnica

Podjetje xyz

Vir: Swiss Re, *sigma* no. 2/1999, str. 14

Za 3000 izmed 4000 ujetih zavarovalnic velja, da imajo le eno materinsko podjetje⁸. Kadar pa ustanovi ujeto zavarovalnico več matičnih podjetij, govorimo o kolektivni ujeti zavarovalnici.

⁷ V ZDA so leta 1986 kot odgovor na vse višje odškodnine, ki so jih izplačevala podjetja sprejeli Zvezni zakon o samozavarovanju odgovornosti (angl. Federal Liability Risk Retention Act), ki je uvedel dva alternativna mehanizma, s katerima so olajšali dostop do zavarovanja odgovornosti: sindikat (angl. risk retention groups) in skupine kupcev (angl. purchasing groups). Sindikati so specializirani zavarovatelji odgovornosti, med katerimi velja načelo vzajemnosti. Članstvo je omejeno le na podjetja iz določenega poslovnega sektorja. Skupine kupcev pa so skupine podjetij iz iste panoge, ki so se organizirale zato, da bi sklenile kolektivno zavarovanje odgovornosti. Število sindikatov je upadlo; danes jih je približno 70. Medtem pa število skupin kupcev vztrajno narašča in je konec leta 1998 znašalo 669. (Vir: The Risk Retention Reporter, December 1998).

⁸Tako ocenjuje Tillinghast TowersPerrin.

Število kolektivnih ujetih zavarovalnic je v ZDA hitro naraslo v sredini 70-ih in 80-ih let, ko so se zaradi krize močno zvišale cene v zavarovalništvu. Nedavno so postale popularne ujete zavarovalnice na posodo (angl. "rent-a-captives"). Namesto da bi podjetja ustanovljala svoje ujete zavarovalnice, jih lahko kar najamejo. V zameno za administrativne stroške odpre pozavarovalnica račun, ki ga podjetje uporablja za plačila premij, izplačila zahtevkov in dohodkov od investicij. Prednost takega aranžmaja pred ujeto zavarovalnico z le enim materinskim podjetjem je v tem, da podjetju ni potrebno zagotoviti kapitala. Zato je to še posebej privlačno za srednje velika podjetja.

Najnovejša vrsta ujetih zavarovalnic so ujete zavarovalnice za poseben namen (angl. "special purpose vehicle" captives), katerih glavna funkcija je olajšati prenos zavarovalnega rizika na trge kapitala. Te pozavarovalnice izdajajo pozavarovalne pogodbe svojim starševskim podjetjem, tveganja pa odstopijo kapitalskim trgom z izdajo obveznic.

3.3.2 Prednosti ujetih zavarovalnic za podjetje

Ujete zavarovalnice so prvotno izumili zato, ker so se podjetja spraševala, ali je smiselno prenesti visoko frekventne rizike, katerih premijski in škodni tok je moč zelo natančno predvideti; s prenosi teh visoko frekventnih rizikov imajo namreč malo koristi in velike transakcijske stroške. Namesto tradicionalnega zavarovanja je bolj smiselno porazdeliti drobne rizike znotraj ujete pozavarovalnice, večje rizike pa oddajo naprej v pozavarovanje. Dobri majhni riziki namreč prinašajo dobiček zaradi svojega nadpovprečnega zavarovalno-tehničnega rezultata in zato obstaja neposredni interes za ustrezno upravljanje le-teh. Glavni motiv so torej nižji stroški, saj dobički ujetih zavarovalnic ostanejo starševskim podjetjem. Dodatni motiv za ustanovitev ujete zavarovalnice je tudi možnost upravljanja tveganj prek ujete zavarovalnice, saj le-ta v očeh upravljavcev tveganj ne predstavlja več stroškovnega centra, ampak potencialno dobičkonosen del podjetja. Majhne podružnice podjetja imajo zato večji motiv za dovolj velik prenos tveganj na ujeto zavarovalnico.

Dodatna prednost ujetih zavarovalnic je tudi v tem, da omogočajo starševskemu podjetju neposreden nadzor nad tem, kam se bodo investirala sredstva (premije).

Ujete zavarovalnice olajšajo dostop starševskih podjetij na trge pozavarovanja. Pozavarovalnice so namreč mednarodni "grosisti", ki delujejo z nižjimi stroški kot neposredne zavarovalnice. Ujete zavarovalnice se torej lahko pozavarujejo po ugodnejših premijah.

Prevzemanje tveganj izven skupine: poleg tega, da ujete zavarovalnice prevzemajo riziko lastne starševske firme in njenih podružnic, lahko prevzemajo tudi riziko izven te skupine. To velja še posebej, če želi korporacija ponuditi zavarovanje svojim partnerjem pri osrednjem poslu. Npr.: prodajalec na drobno lahko ponudi kupcu dodatno razširjeno garancijo, riziko pa prenese na ujeto zavarovalnico. Ker gre za veliko število drobnih, dobrih rizikov, lahko na ta način ustvarimo dodaten dobiček.

Ob koncu 60-ih in v začetku 70-ih, ko se je začel razcvet ujetih zavarovalnic, so bili za ustanovitelje najpomembnejši davčni in finančni vidiki. V primerjavi s čistim samo-financiranjem rizikov omogočajo financiranje rizikov prek ujetih zavarovalnic ugodnejši davčni tretma, saj so premije odbitna davčna postavka; škodne rezervacije pa so tudi bile deležne ugodnega davčnega tretmaja ujetih zavarovalnic, katerih domicil je bil off-shore.

Število ujetih zavarovalnic je hitro naraslo zato, ker so podjetja v ZDA izplačevala vse višje odškodninske zahtevke. Število ujetih zavarovalnic narašča zaradi več faktorjev, kot so visoke cene in pomanjkanje kapacitet na tradicionalnih trgih, pa tudi zaradi dolgoročne stabilizacije

stroškov zavarovanja. Kot je bilo že prikazano na sliki 17, obstaja tesna zveza med zavarovalnim ciklom (cenami zavarovanj) v ZDA in številom novoustanovljenih ujetih zavarovalnic.

Ujete zavarovalnice so bile prvotno ustanovljene kot alternativa tradicionalnemu zavarovanju pri zavarovanju individualnih rizikov na področju premoženjskega in nezgodnega zavarovanja. Sčasoma pa je bil na ujete zavarovalnice prenesen vse širši spekter zavarovalno-tehničnih tveganj, pa tudi cela vrsta nezavarovalno-tehničnih tveganj, kot so negativna publiciteta, garancije, leto 2000, vnaprej obljubljene bonitete delavcem.

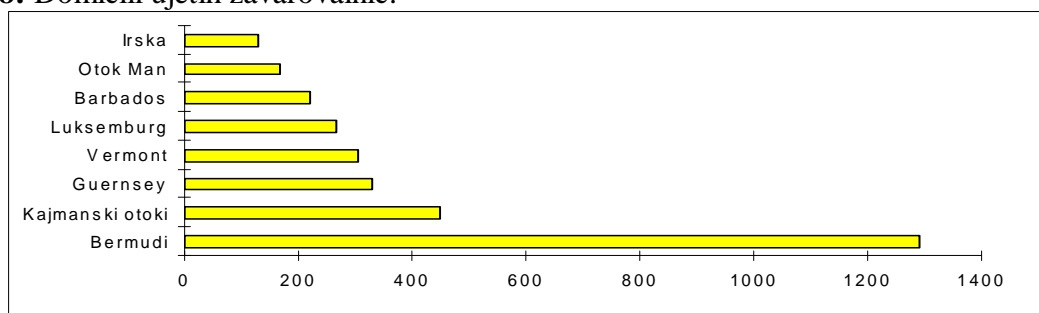
3.3.3 Pomembnost ujetih zavarovalnic

Trenutno obstaja po svetu približno 4000 ujetih zavarovalnic, ki ustvarijo za 5 bilijonov dolarjev premijskih prihodkov (ocenjuje Tillinghast) in katerih kapital se ocenjuje na prek 50 milijard dolarjev. To ustreza približno 6 % svetovnega komercialnega zavarovanja. Globalna stopnja rasti ustanavljanja novih ujetih zavarovalnic se je sicer rahlo znižala, a še vedno znaša približno 5 %. Razlog za rahlo znižanje stopnje rasti gre iskati v znakih zasičenosti v ZDA in VB, pa tudi v nizkih cenah na tradicionalnih trgih zavarovanja, kar znižuje privlačnost ujetih zavarovalnic.

Več kot polovica vseh ujetih zavarovalnic pripada industrijskim in storitvenim podjetjem v ZDA. Čeprav je relativni pomen ujetih zavarovalnic po mednarodnih standardih v ZDA visok, pa ni največji v svetovnem merilu. Mednarodna primerjava namreč pokaže, da je npr. v VB, na Švedskem in na Norveškem večji pomen ujetih zavarovalnic, če to primerjamo z velikostjo njihovih trgov zavarovanja, ali pa njihov delež med največjimi 2.500 podjetji.

Bermudi so daleč najpomembnejši domicil ujetih zavarovalnic na svetu. Tam jih je namreč lociranih približno tretjina. Za materinska podjetja v ZDA so Bermudi in Kajmanski otoki daleč najbolj priljubljena izbira. Za evropske države pa sta najbolj priljubljena domicila Guernsey in Luksemburg, čeprav je nedavno poraslo tudi število ujetih zavarovalnic z domicilom na Irskem. Vsako leto nastajajo nova okolja, ki ujetim zavarovalnicam ponujajo ugodno regulativo in davčni tretma. Eden izmed novih domicilov je Lloyd's, kjer je od leta 1999 možno ustanoviti sindikat ujetih zavarovalnic (angl. captive syndicate). Glavna privlačnost Lloyd's-a je v tem, da ima licence neposrednega zavarovatelja v več kot 60 različnih državah.

Slika 18: Domicili ujetih zavarovalnic:

Vir: Swiss Re, *sigma* no. 2/1999, str. 18

3.3.4 Ujete zavarovalnice dopolnjujejo preostale alternativne metode prenosa rizikov

Prednosti ujetih zavarovalnic je mogoče dosegati tudi z uporabo drugih alternativnih metod prenosa rizikov, kot so npr. produkti omejenega tveganja, ali pa več-vrstne / več-letne rešitve. Vendar pa za mnogo podjetij pomenijo ujete zavarovalnice prvi korak na poti k alternativnim metodam prenosa rizika. Ujete zavarovalnice so tudi orodje za holistično upravljanje tveganj.

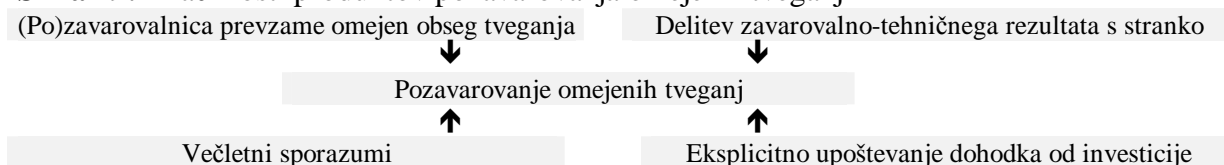
3.4 Omejena tveganja

Koncept omejenih tveganj je zasnovan na časovnem razdeljevanju individualnega rizika. Komercialno zavarovanje temelji na zakonu velikih števil. Transfer rizika se doseže tako, da se ga razprši znotraj velike nevarnostne skupine, ki je sestavljena iz podobnih rizikov, kjer se uresniči škodna enačba - do škode pride le pri nekaterih rizikih. V nasprotju s tem modelom prostorskega razdeljevanja rizikov pa gre pri rešitvah omejenih tveganj za to, da se razdeli individualni riziko posameznega zavarovanca prek časovnega obdobja.

3.4.1 Osnovne značilnosti produktov omejenih tveganj

Iz zgornjega opisa lahko izluščimo glavne značilnosti produktov omejenih tveganj:

Slika 19: Značilnosti produktov pozavarovanja omejenih tveganj

Vir: Swiss Re, *sigma* no. 2/1999, str. 19

Prva lastnost produktov omejenih tveganj je, da je prenos tveganj z zavarovanca na zavarovalnico omejen (angl. finite), vendar ponavadi obsega tako osnovna zavarovalno-tehnična tveganja (angl. underwriting risk), kot tudi časovni riziko (angl. = timing risk). Poleg zavarovalno-tehničnih tveganj prevzame zavarovatelj produktov omejenih tveganj tudi nezavarovalno-tehnična tveganja, kot je npr. tveganje obrestne mere (če investicija ne doseže stopnje donosa, navedene v sporazumu o pozavarovanju omejenih tveganj), kreditno tveganje (če imetnik police ni solventen in zato ni zmožen poravnati svojega dolga), in valutno tveganje (plačila zahtevkov v tuji valuti postanejo dražja).

Druga lastnost produktov omejenih tveganj je to, da je zavarovalna polica sklenjena za obdobje več let. To omogoča časovno razdelitev, ki je tipična za produkte omejenih tveganj. To je pomembno, če upoštevamo, da je pogosto nemogoče financirati poslovna tveganja, ki se spreminjajo s časom, v okviru običajnega enoletnega pogodbenega obdobja.

Tretja lastnost produktov omejenih tveganj je, da so dejanski stroški police omejenih tveganj z vidika zavarovanca v veliki meri odvisni od individualnega škodnega dogajanja. Velik delež premij, ki ni potreben za pokritje škodnih zahtevkov, je vrnjen s strani pozavarovatelja, ki nudi storitve pozavarovanja omejenega tveganja.

Četrta lastnost produktov omejenih tveganj je, da so vsi dohodki od obresti, ki nastanejo v zavarovalnem obdobju, eksplicitno upoštevani ob izračunu premij. To pomeni, da se upošteva časovna vrednost denarja, in s tem se še poveča stroškovna učinkovitost polic.

3.4.2 Vrste pogodb o zavarovanju omejenih tveganj

V osnovi razlikujemo med retrospektivnimi in prospektivnimi sporazumi. Retrospektivni sporazumi se nanašajo na škode, ki so že nastale, niso pa še bile poravnane. Pri prospektivnih sporazumih pa zavarovatelj produktov omejenih tveganj prevzame pokritje škod, ki še niso nastale, a se v prihodnosti pričakujejo.

3.4.2.1 Prenos škodnega portfelja

Pri prenosu škodnega portfelja (angl. loss portfolio transfers) zavarovanec prenese svoje škodne rezervacije in svoje obveznosti prihodnjih plačil, ki izhajajo iz preteklih zavarovalnih let, na pozavarovatelja. Zato je prenos škodnega portfelja retrospektivna oblika zavarovanja.

Zavarovalna premija običajno ustreza neto sedanji vrednosti odstopljenih škodnih rezervacij, zmanjšani za stroške, dobiček in riziko.

Časovno tveganje je ključno za prenos škodnega portfelja; zavarovatelj prevzame - skupaj s škodnimi rezervacijami tudi tveganje nepričakovano zgodnjih poravnav škod. Če do tega dejansko pride, je kalkulacijska obrestna mera, s katero diskontirajo rezervacije, previsoka, kar lahko vodi do občutnih izgub na strani zavarovatelja. Zato je odločilnega pomena, da pozavarovatelj pripravi kar se da natančno projekcijo plačil.

Z vidika zavarovanca so pomembne še naslednje značilnosti prenosov škodnih portfeljev:

- Pospešena je poravnava samo-zavarovanih škod in likvidacija dela podjetja (npr. prodaja določene poslovne enote).
- Olajšani so prevzemi in spojitve, saj je odpravljeno tveganje, povezano s poravnavi škod, ki so že nastale.
- Prenos škodnega portfelja poveča delež kapitala ujete zavarovalnice, saj so plačane premije manjše od prenesenih obveznosti. Transfer škodnega portfelja lahko torej poveča kapaciteto ujete zavarovalnice, ne da bi morale materinsko podjetje povečati njen lastniški kapital.
- V letu sklenitve transferja škodnega portfelja se zmanjša **kombinirano razmerje** (angl. combined ratio): kombinirano razmerje = škodno razmerje + stroškovno razmerje. (škodno razmerje = škode / premije; stroškovno razmerje = stroški / premije). To razmerje se namreč zmanjša, ker je prihodnji prihodek od investicij konvertiran v sedanji prihodek od zavarovanja. Za cedenta torej velja, da se mora odločiti bodisi za prihodnji prihodek od investicij, bodisi za sedanji prihodek od prodaje zavarovanja.

Primer prenosa škodnega portfelja - učinki finančne izkaze zavarovalnice

Tabela 12: Primer prenosa škodnega portfelja

	Letni finančni izkazi in ključni kazalniki			
	Brez prenosa škodnega portfelja	S prenosom škodnega portfelja		
Izkaz uspeha				
Zaslužene premije	1000	800		
Izplačane zavarovalnine	-100	-100		
Porast škodnih rezervacij	-600	-300		
Stroški pridobivanja zavarovanj in administrativni stroški	-350	-350		
Zavarovalno-tehnični rezultat	-50	50		
Rezultat investicij	50	50		
Splošni rezultat	0	100		
Bilanca stanja				
	Brez prenosa škodnega portfelja	S prenosom škodnega portfelja		
Sredstva	Obveznosti	Sredstva		
		Obveznosti		
2000	Škodne rezervacije	600	1800	300
	Druge obveznosti	1100		1100
	Kapital	300		400
Glavni kazalniki				
Škodno razmerje	Škode / premije	70 %		50%
Stroškovno razmerje	Stroški / premije	35 %		43,75%
Kombinirano razmerje	(škode + stroški) / premije	105%		93,75%
Meja solventnosti (angl. Solvency margin)	(kapital / premije)	30%		50%

Vir: Swiss Re, *sigma* no. 5/1997, str.14

Predpostavke: primarni zavarovatelj poveča svoje škodne rezervacije za zavarovanje odgovornosti za 600 denarnih enot. Od zneska 600 odstopi 300 pozavarovatelju, ki prejme v zameno premijo v višini 200. Primarni zavarovatelj odšteje ta znesek od prihodkov od premij v izkazu uspeha.

Prenos škodnega portfelja omogoča primarnemu zavarovalniku, da takoj opusti določeno poslovno področje, da “zapre knjige” v zvezi s tem, in da se posveti novim aktivnostim⁹. Še več, prenosi škodnih portfeljev so nepogrešljivi tudi ob pripravah na spojitve in prevzeme; investitorjem namreč omogočajo večjo stopnjo varnosti pri planiranju s tem, da tveganje “latentnih dolgoročnih obveznosti” zmanjšajo na nivo, ki se ga da izračunati. Na ta način torej prenosi škodnih portfeljev pospešujejo strukturne spremembe v zavarovalništvu.

Slika 20 kaže dva najbolj presenetljiva učinka prenosa škodnega portfelja na bilanco stanja: v letu sklenitve sporazuma pride do skrčenja bilance, hkrati pa naraste kapital.

Slika 20: Transfer škodnega portfelja: skrčenje bilance in porast kapitala

Sredstva	Kapital	Sredstva	Kapital
	Tehnične rezervacije		Tehnične rezervacije

Bilanca stanja pred prenosom škodnega portfelja

Sredstva	Kapital	Sredstva	Kapital
	Tehnične rezervacije		Tehnične rezervacije

Bilanca stanja v letu po prenosu škodnega portfelja

Vir: Swiss Re, *sigma* no. 5/1997, str. 15

3.4.2.2 Zavarovanje retrospektivnih presežkov škodnih pokritij

Zavarovanje retrospektivnih presežkov škodnih pokritij (angl. retrospective excess of loss covers) nudijo cedentu pokritje za škode, ki so rezultat v preteklosti sklenjenih sporazumov. V nasprotju s prenosi škodnih portfeljev pa tu ne gre za prenos celotnega portfelja, saj se škodne rezervacije ne prenesejo na pozavarovalnika. Namesto tega plača zavarovalnica pozavarovalnici premijo za (delno) prevzete škode, ki presegajo že akumulirane rezervacije. V središču je torej potreba primarnega zavarovalnika po zaščiti pred tem, da škode presežejo že oblikovane škodne rezervacije. V glavnem gre za zaščito pred škodami, ki so že nastale, pa še niso bile prijavljene (angl. IBNR loss, incurred but not reported loss), pa tudi pred nastalimi škodami, za katere je bilo oblikovanih premalo škodnih rezervacij - gre za zaščito pred “nočno moro” - pred nezadostnimi škodnimi rezervacijami.

Ta vrsta pokritja se lahko sklene na osnovi pozavarovanja letnega presežka škod, ali pa kot pozavarovanje presežka katastrofalnih škod

Premija, ki jo plača zavarovalnica, upošteva obseg tveganja, ki ga prevzame pozavarovalnica, pa tudi neto sedanjo vrednost prihodnjih plačil škod, ki se pričakujejo v sporazumnem obdobju. Torej se tudi pri zavarovanju retrospektivnih presežkov škodnih pokritij uporablja koncept časovne vrednosti denarja, zaradi uporabe katerega so pokritja stroškovno bolj učinkovita.

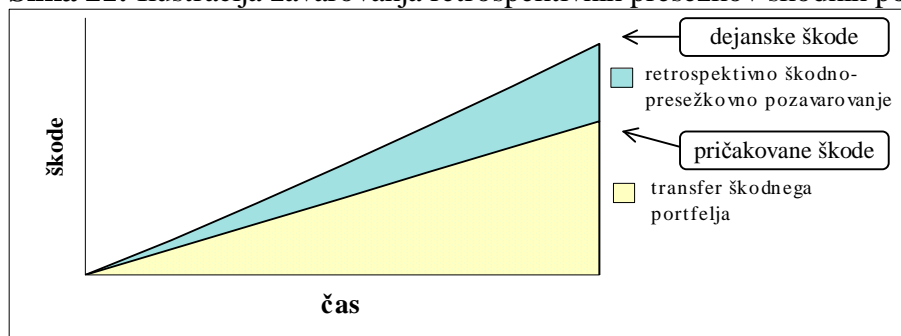
Specifične prednosti zavarovanja retrospektivnih presežkov škodnih pokritij za nezavarovalnike so naslednje:

- Retrospektivno zavarovanje presežkov škodnih pokritij še bolj kot prenos škodnega portfelja olajša spojitve in združitve, saj zavarovalnik ne prevzame le časovnega tveganja, ampak tudi del tveganja premajhnih škodnih rezervacij.
- Retrospektivno zavarovanje presežkov škodnih pokritij ima pozitiven vpliv na vrednost podjetja, ki se zavaruje: ko podjetje sklene tak tip zavarovanja, dobijo delničarji in rangirna podjetja mnogo boljši vpogled v tveganje, ki mu je podjetje izpostavljeno. Akterji tako mnogo

⁹ V tem primeru so na pozavarovalnico preneseni tudi občutni stroški, ki lahko nastanejo pri poravnavi škod.

laže ocenijo vpliv starih odškodninskih zahtevkov na zasluške podjetja, kar pomeni, da se zniža negotovost glede prihodnjih poslovnih rezultatov podjetja. Ob vsem drugem nespremenjenem velja, da se poveča vrednost delnic in izboljša kreditni rang podjetja.

Slika 21: Ilustracija zavarovanja retrospektivnih presežkov škodnih pokritij

Vir: Swiss Re, *sigma* no. 5/1997, str. 17

3.4.2.3 Finančno kvotno pozavarovanje

Finančno kvotno pozavarovanje (angl. financial quota share reinsurance) je ena najstarejših vrst pozavarovanj omejenih tveganj. Ta pozavarovanja so običajno prospektivna, to pomeni, da krijejo rizike tekočih in prihodnjih zavarovalnih let.

Finančno kvotno pozavarovanje je nastalo v ZDA kot odgovor na računovodske standarde, ki so predpisali, da morajo vsi stroški pridobivanja zavarovanj iti v breme odhodkov **tekočega** poslovanja. V nasprotju s stroški pridobivanja zavarovanj pa premijski prejemki postanejo prihodki "šeše" tekom zavarovalnega obdobja. Zaradi bolj konservativnega obravnavanja stroškov pridobivanja zavarovanj se zmanjša dobiček tekočega obdobja. V letih ko so stroški pridobivanja zavarovanj visoki, prihaja pri mnogih premoženjskih zavarovanjih in zavarovanjih odgovornosti do motenj v zavarovalničini bilanci stanja in izkazu uspeha: začasno se jim zniža lastniški kapital in s tem tudi njihova kapaciteta. To je neugodno še zlasti za zavarovalnice, ki vodijo strategijo rasti.

Pri finančno kvotnem pozavarovanju odstopi zavarovalnica posel v pozavarovanje, v zameno pa dobi izplačano odstopno provizijo, s katero nadomesti začasno zmanjšanje kapitala. Prav tako je za finančno kvotno pozavarovanje značilna omejena odgovornost pozavarovatelja, ki se uveljavi bodisi s pomočjo drseče lestvice provizije¹⁰, bodisi eksplicitno omeji obveznost pozavarovatelja.

Finančno kvotno pozavarovanje lahko koristi zavarovatelju, ker:

- Poveča stabilnost kapacitet.
- Poveča solventnost, zmanjšano zaradi stroge regulative.
- Zgladi zavarovalno-tehnični rezultat.

Poseben primer finančno kvotnega pozavarovanja je anticiklično omejeno kvotno proporcionalno pozavarovanje (angl. anticyclical financial quota share reinsurance), katerega osnovno načelo je, da pozavarovatelj plača cedentu provizijo, ki naraste takrat, ko se poveča tudi škodno razmerje in tako pomaga cedentu natanko takrat, ko le-ta to najbolj potrebuje. Ta vrsta drseče lestvice provizije je čisto nasprotje drsečim provizijam, ki so sicer običajne na trgu.

Primer anticikličnega omejenega kvotno proporcionalnega pozavarovanja

¹⁰ Drseča lestvica provizije je institut, ki povezuje višino škode v cedentovem škodnem portfelju s provizijo, ki jo cedentu plača pozavarovatelj.

Predpostavke: primarni zavarovatelj odstopi 50% svojih prihodkov od premij pozavarovatelju omejenih tveganj. Sporazumno obdobje traja 5 let. Pri višini škodnega razmerja 65% plača pozavarovatelj primarnemu zavarovatelju 35% odstopne provizije in tako doseže izravnani zavarovalno-tehnični rezultat. Če škodno razmerje naraste za eno odstotno točko, naraste tudi odstopna provizija za eno odstotno točko. Cedentovo škodno razmerje variira med 60% in 71%, odstopna provizija pa temu ustrezno - med 30% in 41%. Ob izteku sporazumnega obdobja pa bodisi pozavarovatelj ali primarni zavarovatelj plača 50% **razlike** med zavarovalno-tehničnim rezultatom brez pozavarovanja (efektivni) in uravnoteženim (pozavarovanim) zavarovalno-tehničnim rezultatom. Pozavarovatelj plača, kadar je razlika pozitivna, če pa je razlika negativna, plača primarni zavarovatelj. V tem primeru znaša saldo razlike med uravnoteženim in neuravnoteženim zavarovalno-tehničnim rezultatom 1 denarno enoto v korist pozavarovatelja, od katere plača cedent 50%.

Tabela 13: Primer anticikličnega omejenega kvotno proporcionalnega pozavarovanja

	Leto 1	Leto 2	Leto 3	Leto 4	Leto 5
Premije primarnega zavarovanja	100	100	100	100	100
Pozavarovalna premija	-50	-50	-50	-50	-50
Škode	-71	-67	-60	-63	-65
Stroški	-35	-35	-35	-35	-35
Delež pozavarovatelja pri škodah	35,5	33,5	30	31,5	32,5
Odstopna provizija	20,5	19,5	15	16,5	0
Zavarovalno-tehnični rezultat	0	0	0	0	0
Razlika med dejanskim in uravnoteženim zavarovalno-tehničnim rezultatom	-6	-2	5	2	0

Vir: Swiss Re, *sigma* no. 5/1997, str. 20

3.4.2.4 Prospektivna škodno presežkovna pokritja

Veliko primarnih zavarovateljev se sooča s problemom, lahko z relativno veliko zanesljivostjo ocenijo skupni obseg škod v prihodnjem obdobju, obstaja pa velika negotovost glede porazdelitve škode med posamezna leta. Za to težavo je zato značilno časovno tveganje¹¹. Zaradi tega je nastalo prospektivno škodno presežkovno pokritje (angl. prospective excess of loss covers), katerega glavni namen je, da zgladi fluktuacije zavarovalno-tehničnega rezultata s pomočjo časovne porazdelitve tveganja.

Prospektivna škodno presežkovna pokritja delujejo takole: primarni zavarovatelj vsako leto skozi celotno sporazumno obdobje plačuje poprej dogovorjeno letno premijo na račun, katerega saldo je odvisen od škodnega dogajanja (angl. "experience account")¹². Škode se poravnajo z denarjem, ki se nalaga na omenjeni račun. Če je denarja na tem računu premalo (škode so večje od salda), plača razliko pozavarovalnica. Če je saldo na računu negativen, plača zavarovalnica naslednje leto (naslednja leta) višjo pozavarovalno premijo (koliko je premija višja, je vnaprej dogovorjeno - fiksno), dokler se negativni saldo ne pokrije. Sredstva na tem računu so obrestovana in obresti (vsaj večji del le-teh) se pripiše zavarovalnici. Iz sredstev na računu se plača tudi profitna marža pozavarovalnice in njena premija za tveganje. Končni saldo ob koncu sporazumnega obdobja pa se deli med zavarovalnico in pozavarovalnico: če je negativen, plača

¹¹ V praksi gre tudi pri prospektivnih škodno-presežkovnih pokritjih za prenos pomembnega dela zavarovalno-tehničnega tveganja.

¹² Ta termin izhaja iz okoliščine, da saldo tega računa odraža cedentov zavarovalno-tehnični izid.

zavarovalnica del te vsote pozavarovalnici. Če pa je končni saldo pozitiven, plača pozavarovalnica zavarovalnici določen delež tega zneska.

Primer prospektivnega škodno presežkovnega pokritja

Predpostavke: cedent plača vsako leto pozavarovalno premijo v višini 10 d.e. Pozavarovalno obdobje traja šest let. Obveznost pozavarovatelja je omejena na največ 30 d.e. na leto in v skupnem znesku 100 d.e. Če račun izkazuje negativni saldo (to ni v prid primarnemu zavarovatelju), mora le-ta plačati dodatne premije v znesku 5 d.e. na leto do konca pozavarovalnega obdobja, ali dokler primanjkljaj ni odplačan. Denar na računu je obrestovan po 10% stopnji. Premije se plačajo na začetku vsakega leta, škode pa ob koncu vsakega leta. Zaradi poenostavitve zanemarimo pozavarovateljevo maržo in premijo za tveganje.

Če je saldo na računu pozitiven, je 50% tega presežka povrnjenega cedentu. Če pa je saldo negativen, plača cedent 50% primanjkljaja.

Tabela 14: Primer prospektivnega škodno-presežkovnega pokritja

	Leto 1	Leto 2	Leto 3	Leto 4	Leto 5	Leto 6
Prihodki od zavarovalnih premij	30	30	30	30	30	30
Stroški pridobivanja zavarovanj in operativni stroški	10	10	10	10	10	10
Škode	20	30	0	0	20	0
Pozavarovalna premija	10	15	15	15	10	15
Saldo računa (saldo je odvisen od škodnega dogajanja) (ob začetku posameznega leta)	10	6	-8,4	5,8	16,3	13
Obresti (10%)		1	0,6	-0,8	0,6	1,6
Saldo računa (ob koncu posameznega leta)	-9	-23,4	-9,24	6,3	-2	14,3
Zavarovalno-tehnični rezultat ob sklenjenem prospektivnem škodno presežkovnem pokritju	10	5	5	5	10	5
Končna plačila pozavarovatelja						+7,1
Zavarovalno-tehnični rezultat brez sklenjenega prospektivnega škodno presežkovnega pokritja	0	-10	20	20	0	20

Vir: Swiss Re, *sigma* no. 5/1997, str. 21

Za prospektivno škodno presežkovno pokritje sta značilni dve stvari: 1) premije se akumulirajo prek celotnega pozavarovalnega obdobja¹³. 2) nastale škode se porazdelijo prek celotnega večletnega pozavarovalnega obdobja¹⁴.

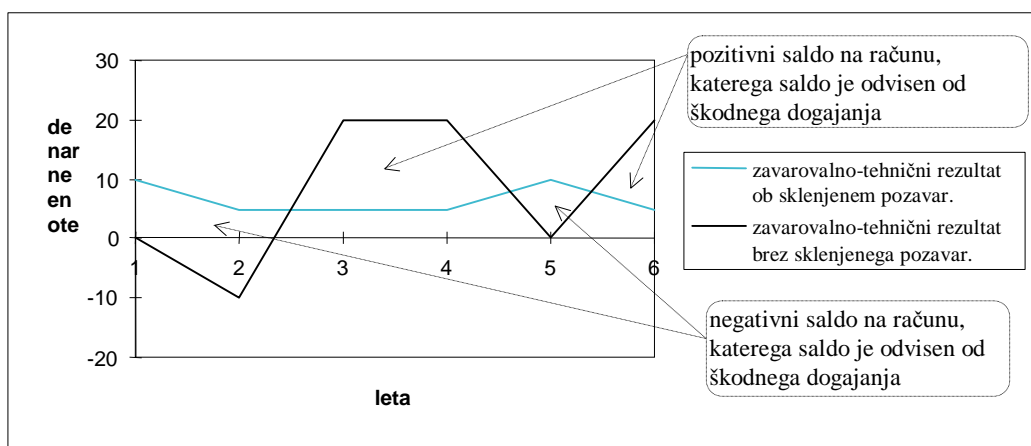
Prednosti prospektivnih škodno presežkovnih pokritij pri komercialnem zavarovanju so:

- Zneski letnih nastalih škod so zglajeni in tako stabilizirajo zavarovalno-tehnični rezultat
- Prospektivna škodno presežkovna pokritja omogočajo nastanek neke vrste izvenbilančnih, fleksibilnih izravnalnih rezervacij.
- Služijo kot davčno ugodno orodje za vzpostavitev sklada za financiranje odbitnih franšiz tradicionalnega pozavarovanja, ali pa za kontrolo srednjeročnih nezavarovarljivih rizikov.
- Stroški kapitala za ujete zavarovalnice so s prospektivnimi škodno presežkovnimi pokritji manjši, saj se zmanjša nestabilnost.

Slika 22: Kako prospektivno škodno-presežkovno pokritje zgladi zavarovalno - tehnični rezultat

¹³ V tem kontekstu se pogosto uporablja angleški termin "funded cover".

¹⁴ Prospektivna škodno presežkovna pokritja se pogosto primerja z varčevalnim računom s kreditno linijo. Ta primerjava je slaba. Res je sicer, da deluje pozavarovatelj omejenih tveganj kot kratkoročni do srednjeročni posojilodajalec, ki zagotavlja vnaprejšnje financiranje morebitnih negativnih saldov na računu, katerega saldo je odvisen od škodnega dogajanja, vendar pa prevzame pozavarovatelj tudi velik obseg zavarovalno-tehničnega tveganja, saj primarni zavarovatelj praviloma ni zavezan, da sam v celoti pokrije saldo računa.

Vir: Swiss Re, *sigma* no. 5/1997, str. 22

3.4.3 Pomen produktov omejenih tveganj

Popularnost produktov omejenih tveganj precej variira od regije do regije in je pretežno odvisna od davčnega tretmaja in regulative. V večini držav še vedno ni jasno določeno, kako naj bi se te rešitve obravnavala z davčnega in računovodskega vidika. Primer: ali so premije, plačane neposrednemu zavarovaltelju odbitna davčna postavka. Ta Damoklejev meč v veliki meri preprečuje, da bi koncept omejenih tveganj prodril, kljub temu, da je ekonomsko upravičen.

ZDA so ena redkih držav, kjer so splošni računovodski predpisi glede omejenih tveganj že oblikovani. Temelj ureditve je v Direktivi št. 60 in 113 Odbora za finančno računovodske standarde. Zato ni presenetljivo, da so pozavarovalni produkti omejenih tveganj za neposredne zavarovatelje najbolj napredovali v ZDA. Ocenjuje se, da je globalni obseg rešitev omejenih tveganj pri komercialnem zavarovanju približno 1,5 bilijonov dolarjev, od sta 2/3 ustvarjeni v ZDA.

Obstaja tudi vse večje povpraševanje po "mešanih pokritjih", to je rešitvah, ki kombinirajo omejena tveganja in tradicionalne (po)zavarovalne elemente. Po eni strani so ta "mešana pokritja" vse popularnejša zato, ker spremembe v davčni regulativi in računovodskih standardih spodbujajo integracijo zavarovalno-tehničnih tveganj v rešitve omejenih tveganj. Po drugi strani pa obstajajo močne ekonomske spodbude, ki povečujejo povpraševanje po "mešanih pokritjih". Integrirane rešitve omogočajo cenejše zavarovanje heterogenega profila tveganja. Ti profili sestojijo iz visoko frekventnih tveganj, ki jih je moč dokaj dobro predvideti na kratek rok, in tudi iz katastrofalnih rizikov, ki lahko ogrozijo obstoj podjetja. Premijske stopnje za ta tveganja so določene v taki višini - v okviru mešanih kritij -, da klient plača le tisto, kar dejansko potrebuje: glajenje letnih stroškov škod in eliminacijo katastrofalnih tveganj.

Slika 23: Ilustracija "mešanih kritij"

pokritje	Tradicionalno škodno- -Presežkovno pozavarovanje		
	Pozavarovanje omejenih tveganj		
	Obdržani delež		
	Zavarovanje splošne odgovornosti	Zavarovanje naravnih katastrofalnih škod	Zavarovanje političnih rizikov

Vir: Swiss Re, *sigma* no. 5/1997, str. 25

3.5 Integrirani več-vrstni / več-letni produkti

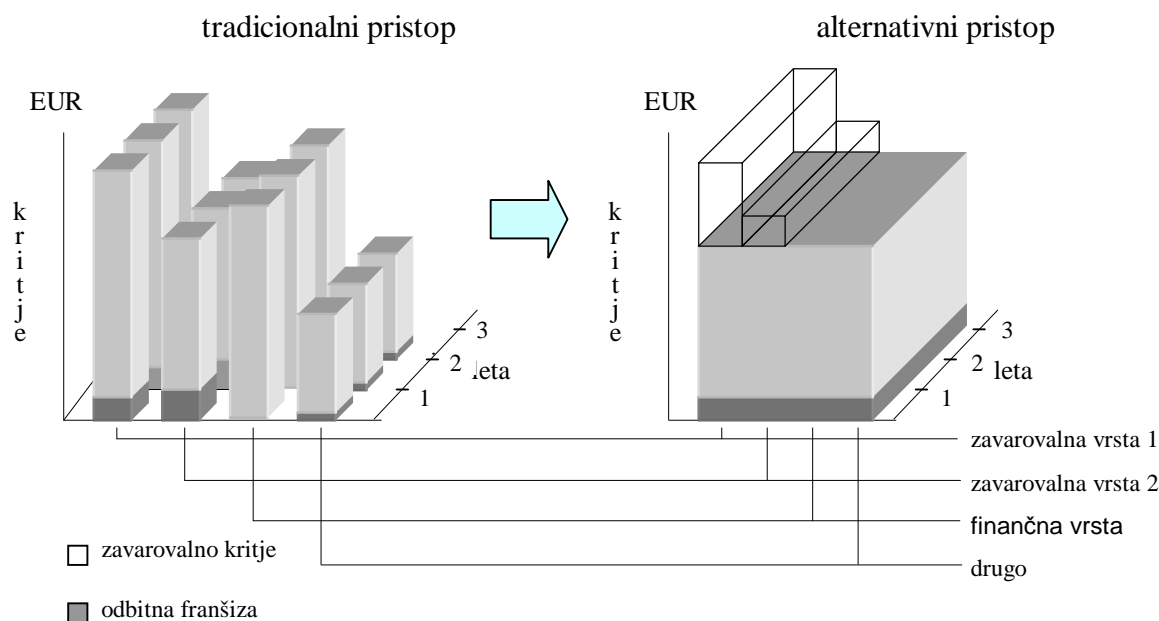
Integrirani več-vrstni / več-letni produkti (angl. Integrated multi-line / multi-year products) so še ena izmed inovacij alternativnih metod prenosa tveganj. Koncept kombiniranja različnih kategorij rizika v enem samem večletnem produktu ni nič novega. Prvi poskusi tega so bili narejeni v 70-ih.

3.5.1 Osnovne značilnosti

V enem samem programu pozavarovanja je združenih več zavarovalnih vrst. Možno je kombinirati "tradicionalne" zavarovalno-tehnična tveganja, kot so npr. požar, motnje v poslovanju, odgovornost. Te kategorije tveganja med seboj praviloma niso izolirane, vseeno pa je premijska stopnja določena na skupni, integralni osnovi. S pomočjo več-vrstnih / več-letnih produktov je možno zavarovati tudi posebna tveganja, ki so jih do sedaj večinoma krile banke (nihanje tečajev valut, cen surovin), pa tudi tveganj, ki so se do sedaj smatrala kot nezavarovaljiva (npr. politično in poslovno tveganje).

Tako omejitev odgovornosti zavarovatelja, kot tudi odbitna franšiza zavarovanca, sta določeni v skupnem znesku za vse zavarovalne vrste in zavarovalne pogoje, namesto da bi se izračunavali za vsako kategorijo tveganja in vsako leto znova, kot je to pri tradicionalnih produktih. Poleg tega, da več-vrstni / več-letni produkti porazdelijo riziko znotraj poslovnega portfelja, ga porazdelijo tudi prek časovnega obdobja. Zavarovalne vsote in odbitne franšize so določene za vsako leto in za obdobje trajanja police (glej sliko 26).

Slika 24: Tradicionalne vs. več-vrstne / več-letne rešitve

Vir: Swiss Re, *sigma* no. 2/1999, str. 24

V nasprotju z (večino) rešitev omejenih tveganj omogočajo več-vrstni / več-letni produkti velik prenos tveganja.

3.5.2 Koristi, ki jih prinašajo več-vrstni / več-letni sporazumi zavarovancem

Koristi za zavarovance so naslednje: večja učinkovitost, stabilizacija stroškov tveganja, administrativna učinkovitost, fleksibilnost.

Nestanovitnost škodnega dogajanja, vključenega v odbitno franšizo, je za celoten portfelj škod manjša kot nestanovitnost seštevka individualnih kategorij rizikov. Več-vrstni / več-letni produkti so zaradi izkoriščanja diverzifikacijskega potenciala cenejši, saj omogočajo večjo odbitno franšizo - omogočajo torej zmanjšanje prevelikega obsega zavarovanja.

Ker so višine plačil premij fiksne skozi več let, imajo Zavarovanci bolj stabilne stroške tveganj. Stroški tveganja sicer niso le plačane premije, ampak tudi škode, ki spadajo v odbitno franšizo, pa tudi tiste škode, ki niso zavarovane.

Čeprav so več-vrstni / več-letni produkti bolj kompleksni kot tradicionalni produkti, omogočajo zavarovancu občutno znižanje stroškov administracije. Zmanjšajo se namreč stroški pogajanj in koordinacije, saj se zmanjša število udeleženih zavarovateljev in posrednikov. Ker gre za večletno obdobje, tudi ni potrebna vsakoletna procedura obnavljanja sporazuma.

Več-vrstni / več-letni produkti so običajno prilagojeni specifičnim potrebam klienta. Zasnova teh produktov zahteva podrobno analizo klientovega portfelja tveganja in tolerance tveganja. Cilj individualnega pristopa je, da se izognemo prevelikemu obsegu zavarovanja, do katerega pride npr. zaradi veliko različnih nekoordiniranih zavarovalnih polic. Cilj individualnega pristopa je tudi ta, da ne pride do "lukenj" v zavarovalnem pokritju.

3.5.3 Pomen več-vrstnih / več-vrstnih produktov

Več-vrstni / več-letni produkti v današnji poslovni praksi niso pogosti zaradi naslednjih ovir:

- *Visoki transakcijski stroški*: Ta argument še posebej velja v začetni fazi. Več-vrstne / več-letne produkte je namreč možno prilagoditi klientu le, če ima ponudnik popoln vpogled v klientov profil rizikov. To pa povzroča obojestranske visoke transakcijske stroške, ki jih lahko upravičimo le na srednji rok, ko ni potrebno vsako leto obnavljati velikega števila tradicionalnih zavarovanj.
- *Kreditno tveganje*: Koncentracija na le enega ali nekaj ponudnikov teh produktov pomeni za zavarovanca veliko kreditno tveganje, če je solidnost (po)zavarovalnice dvomljiva.
- *Omejena ponudba*: Celotna kapaciteta več-vrstnih / več-letnih produktov je pogosto premajhna, da bi krila celotni obseg tveganj.
- *Tradicionalna organiziranost upravljanja tveganj*: Ta vidik predstavlja morda največjo oviro pri sklepanju vseobsegajočih več-vrstnih / več-letnih zavarovanj. Upravljanje tveganj znotraj podjetja je namreč razdeljeno na več ločenih enot, ki zrealijo ločitev zavarovalnih in bančnih storitev, kot to obstaja na strani ponudbe. Finančni oddelek je odgovoren za pokritje obrestnega, valutnega tveganja in tveganja zaradi nihanj cen. Upravljalci tveganj pa so odgovorni za zavarovalno-tehnična tveganja, kot je požar, odgovornost, zastoj v poslovanju. To ločevanje pri upravljanju tveganja v praksi otežuje holistično upravljanje tveganja.
- *Nejasnosti v zvezi z računovodskimi standardi in davčnimi predpisi*: V ZDA zahteva računovodski standard "Direktiva 113", da se izvedeni instrumenti in podobni produkti vključijo v bilanco stanja po tržni vrednosti. Še vedno ni popolnoma jasno, do katere mere so zaradi tega prizadeti integrirani produkti.

3.6 "Več-sprožilni" produkti

Tudi ti produkti so zasnovani na holističnem pristopu. Delničarjev ne zanima, ali so se dobički na delnico podjetja zmanjšali zaradi zavarovalne ali pa zaradi nezavarovalne škode. Glavno je, da se omeji nestanovitnost zavarovalno-tehničnega rezultata.

3.6.1 Osnovne značilnosti več-sprožilnih produktov

Najpomembnejša lastnost več-sprožilnih produktov (angl. multi-trigger products) je, da je zavarovalnina izplačana le v primeru, če v zavarovalnem obdobju poleg zavarovalnega dogodka

(prvi sprožilec) pride še do nezavarovalnega dogodka (drugi sprožilec). Z vidika zavarovalnice to pomeni, da se verjetnost, da bo zavarovalnina izplačana, zmanjša, zato lahko ponudi zavarovalno pokritje po nižji ceni. Glavna ideja več-sprožilnih produktov je, da omogočajo podjetju, da se zavaruje pred dvema (dvojni sprožilci) ali več (več-sprožilni produkti) tveganji, ki med seboj niso korelirani.

3.6.2 Poenostavljen primer: kako se določajo višine premij za več-sprožilne produkte

Predpostavljamo, da znaša verjetnost za zavarovalni nevarnostni dogodek "pod prvim sprožilcem" (npr. požarna škoda) 10%. Verjetnost za drugi "sprožilec" (npr. določen porast v zahtevani donosnosti državnih obveznic) je tudi 10%. Če ne upoštevamo transakcijskih stroškov, profitnih marž, itd., je verjetnost, da pride do obeh dogodkov, enaka produktu posameznih verjetnosti in v tem primeru znaša 1%.

3.6.3 Koristi več-sprožilnih produktov

Več-sprožilni produkti omogočajo pokritje za primer katastrofalnega scenarija, kot je npr. uničujoč potres in upad cen lastniškega in dolžniškega kapitala v istem finančnem letu.

Več-sprožilni produkti omogočajo tudi precejšnje cenovne prednosti. Seveda pa je tako razmišljanje smiselno le, če je podjetje dovolj finančno močno, da lahko samo nosi breme, če pride do le enega škodnega dogodka. Taki zavarovanci lahko uporabljajo več-sprožilne produkte, da bi zmanjšali prevelik obseg zavarovanja in omejili zavarovalno pokritje le na sočasne škodne dogodke, ko nastane zavarovalna ali pa nezavarovalna škoda. Tista podjetja, katerih izključni motiv je, da bi prihranila pri zavarovalnih premijah, in zato uvedejo "drugi sprožilec", in katerih finančna moč ni zadostna, z uporabo več-sprožilnih produktov veliko tvegajo.

3.6.4 Pomen več-sprožilnih produktov

Število več-sprožilnih je močno naraslo v prvi četrtini leta 1994, sprva kot pozavarovalni produkti za neposredne zavarovalnice. Potres v Northridge-u je povzročil za približno 250 milijard tolarjev zavarovalne škode. V istem četrtletju je prišlo še do velikega padca na ameriškem trgu obveznic, kar je povzročilo (nerealizirano) kapitalsko izgubo v višini 4,9 bilijonov tolarjev. Od takrat se je vse več ne-zavarovateljev začelo zanimati za več-sprožilna pokritja. To še posebej velja za podjetja, katerih dobiček je močno odvisen od nihanj cen surovin, valutnih nihanj, in nihanj obrestnih mer.

V praksi obstajajo za več-sprožilne produkte iste ovire kot za več-letne / več-vrstne produkte. Visoki transakcijski stroški, tradicionalne organizacijske strukture pri upravljanju tveganj, skupaj z negotovostjo glede davčne zakonodaje in računovodskih standardov zadržujejo razvoj več-sprožilnih produktov.

3.7 Kapital za primer škodnega dogodka

Zavarovalno škodo je možno financirati tudi po njenem nastanku. Problem pri tem je, da velika škoda oteži ali celo onemogoči zbiranje svežega kapitala. Instrumenti samofinanciranja pri nizko-frekventnih / velikih rizikih tudi ne pomagajo prav veliko. Prav v taki situaciji "vskočijo" rešitve "kapital za primer škodnega dogodka" (angl. contingent capital).

3.7.1 Osnovne značilnosti kapitala za primer škodnega dogodka

Najpreprostejše oblike kapitala za primer škodnega dogodka so podobne posojilni pogodbi z banko. Poglavitna razlika je, da so pogoji financiranja pri posojilni pogodbi vezani na določene številke v bilanci stanja in izkazu uspeha. Pri rešitvah kapitala za primer škodnega dogodka pa si

zavarovanec zagotovi pravico, da zbere lastniški ali dolžniški kapital po pogojih, določenih vnaprej, če pride do v sporazumu definiranega zavarovalnega dogodka.

Še ena bolj kompleksna oblika kapitala za primer škodnega dogodka je nakup prodajne opcije¹⁵, ki ni vezana le na ceno delnic, ampak tudi na škodni dogodek. Podjetje kupi prodajno opcijo za ceno svojih delnic. Če pride do škodnega dogodka, ki je bil vnaprej opredeljen v zavarovalni polici in če cena delnic pade pod vnaprej določen nivo, lahko podjetje izvrši opcijo in zbere dodatni kapital po vnaprej dogovorjeni ceni.

Predpogoj za zbiranje kapitala je nastanek zavarovalne škode. Če je ta škodni dogodek definiran za določeno podjetje, kot je to primer pri tradicionalnem zavarovanju, lahko to povzroči precejšnje moralno tveganje, saj lahko podjetje vpliva na višino škode. V nasprotnem primeru, če je sprožilec vezan na nek neodvisen indeks, pa dogovorjena rešitev verjetno ne bo zadovoljila vseh klientovih potreb.

Pri teh rešitvah je v ospredju finančni vidik. Ponudniki kapitala ne nosijo zavarovalno-tehničnega tveganja, prevzamejo pa tveganje obrestne mere.

Tako kot pri tradicionalnih zavarovalnih rešitvah velja tudi za rešitve kapitala za primer škodnega dogodka, da nosi zavarovanec kreditno tveganje, nosi tveganje, da bo ponudnik kapitala insolventen ravno takrat, ko bi kapital moral biti na voljo.

3.7.2 Koristi kapitala za primer škodnega dogodka

Ta vrsta rešitev je še posebej primerna za pokritje posebno redkih, a zelo obsežnih škodnih dogodkov. V nasprotju z mnogimi že obravnavanimi alternativnimi metodami prenosa rizika, pa kapital za primer škodnega dogodka ne omogoča "glajenja" zavarovalno-tehničnega rezultata. Škoda gre namreč v celoti v breme izkaza uspeha. Rešitve kapitala za primer škodnega dogodka so zasnovane bolj zato, da omogočajo nadaljevanje poslovnega procesa po veliki škodi. Cilj teh rešitev je preprečiti insolventnost ali pa preprečiti, da bi bili zaradi pomanjkanja denarja ogroženi investicijski projekti.

Rešitve kapitala za primer škodnega dogodka omogočajo, da je obstoječi kapital optimalno in stroškovno učinkovito angažiran: struktura kapitala je usmerjena k planirani poslovni rasti. Dodatni kapital se zbere le v primeru, če pride do škode in je dodatni kapital dejansko potreben. Rešitve kapitala za primer škodnega dogodka imajo v primerjavi s posojilnimi pogodbami še eno prednost: dokler opcija ni izvršena, nimajo te rešitve nobenega vpliva na bilanco stanja.

3.7.3 Pomen rešitev kapitala za primer škodnega dogodka

V preteklosti so bili glavni kupci rešitev kapitala za primer škodnega dogodka neposredni zavarovatelji. Glavni cilj teh zavarovateljev je bil, da so zadostili predpisom glede solventnosti in da so bili sposobni še naprej sklepati zavarovanja po kakšnem velikem škodnem dogodku (še posebej zato, ker v zavarovalništvu velja, da po velikem škodnem dogodku, ki je prizadel celotno panogo, cene zavarovanj narastejo). Za industrijska podjetja pa znesek lastniškega kapitala ni tako pomemben kot za finančna podjetja. Zaradi tega velja, da bodo rešitve *dolga za primer škodnega dogodka* (angl. contingent debt solutions) verjetno postale bolj popularne. Pri dolgu za primer škodnega dogodka namreč v nasprotju z rešitvami kapitala za primer škodnega dogodka ni nevarnosti, da bi bil oslavljen kapital obstoječih delničarjev.

¹⁵ Prodajna opcija (a put option) daje kupcu prodajne opcije pravico prodati določen instrument po vnaprej določeni ceni.

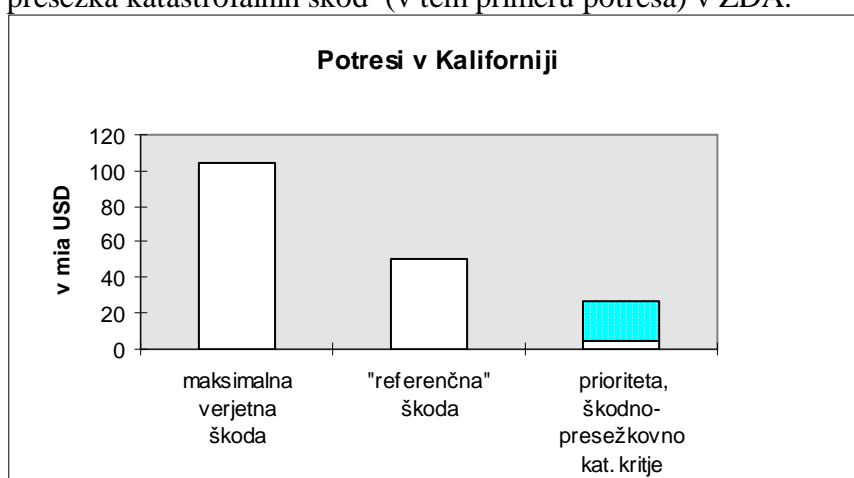
3.8 Listninjenje zavarovalno-tehničnega tveganja

3.8.1 Razlogi za listninjenje zavarovalno-tehničnih tveganj in za izvedene finančne zavarovalne instrumente

Potencialne škode naravnih katastrof v ZDA presegajo kapaciteto pokritja zavarovalne panoge, saj so s pomočjo računalniških simulacij ocenili, da znaša verjetna maksimalna škoda zaradi naravnih katastrof (predvsem potresov in orkanov) med 12 in 24 bilijonov dolarjev.

V nasprotju s premajhnimi kapacitetami na trgu zavarovanja pa za finančne trge velja, da je njihova tržna kapitalizacija naravnost osupljiva, saj znaša kar 19 bilijonov ($19 \cdot 10^{12}$) dolarjev. Dnevna fluktuacija finančnih trgov znaša v povprečju 70 bazičnih točk (0,7 %), to je 133 milijard ($133 \cdot 10^9$) dolarjev, kar je več kot znaša maksimalna verjetna škoda, ki lahko nastane zaradi katastrofalnega potresa.

Slika 25: Primerjava maksimalne verjetne škode, "referenčne" škode, in trenutnih pokritij za pozavarovanje presežka katastrofalnih škod (v tem primeru potresa) v ZDA:

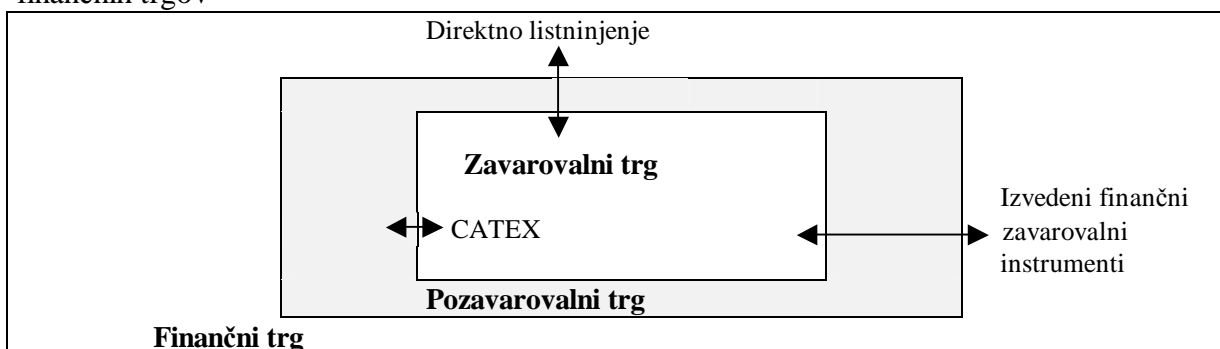

Škodno-presežkovno kritje znaša le 43% "referenčne" škode.

Znesek "referenčne" škode so izračunali pri SwissRe; ta številka ustreza naravni katastrofalni škodi, ki je "redka, a še vedno možna kadarkoli".

Vir: Swiss Re, *sigma* no. 5/1996, str. 8

Slika 26: Neposredno listninjenje in izvedeni finančni zavarovalni instrumenti črpajo kapaciteto iz finančnih trgov

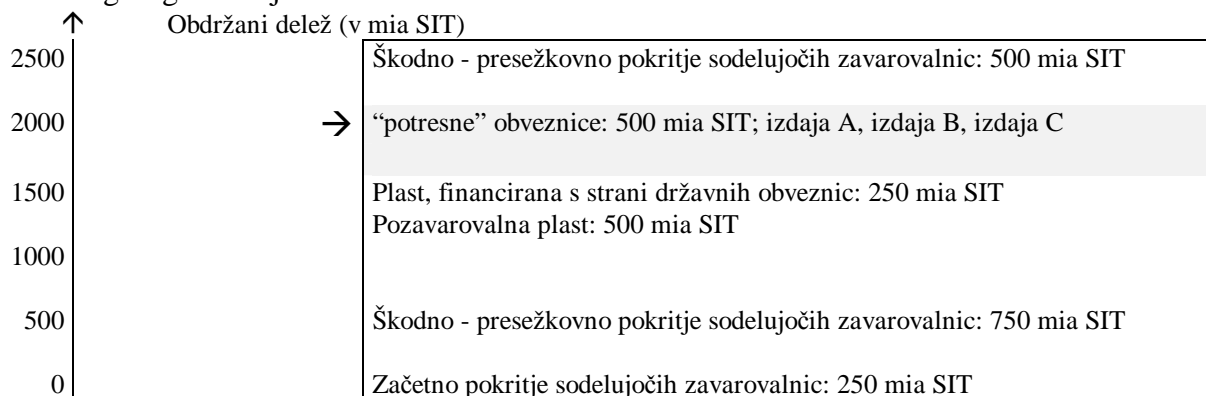
Vir: Swiss Re, *sigma* no. 5/1996, str. 9

Načeloma pa listninjenje zavarovalno-tehničnih tveganj (angl. securitisation of insurance risks) in trgovanje z izvedenimi finančnimi zavarovalnimi instrumenti (angl. insurance securities) ni omejeno le na katastrofalni riziko. Le-ti predstavljajo le začetek tega procesa, saj so kapacitete očitno premajhne na celotnem zavarovalnem trgu.

3.8.2 Glavne značilnosti obveznic za primer katastrof

Nekatere institucije, vključno z investicijskimi bankami, pozavarovalnicami, neposrednimi zavarovalnicami, so razvile modele za listninenje katastrofalnih rizikov, da bi le-te prenesle neposredno h končnim investitorjem v obliki vrednostnih papirjev. Princip listninenja bo prikazan na primeru posebej zasnovanih “potresnih” obveznic, ki so bile izdane za pokritje potresnega rizika v Kaliforniji (angl. “Earthquake Risk Bonds”). Te obveznice so del državnega zavarovalnega programa, ki naj bi prispeval k rešitvi problema premajhnih kapacitet. Zavarovalni program je sestavljen iz več plasti in vključuje tako finančne trge, kot tudi celotno mednarodno zavarovalno in pozavarovalno panogo.

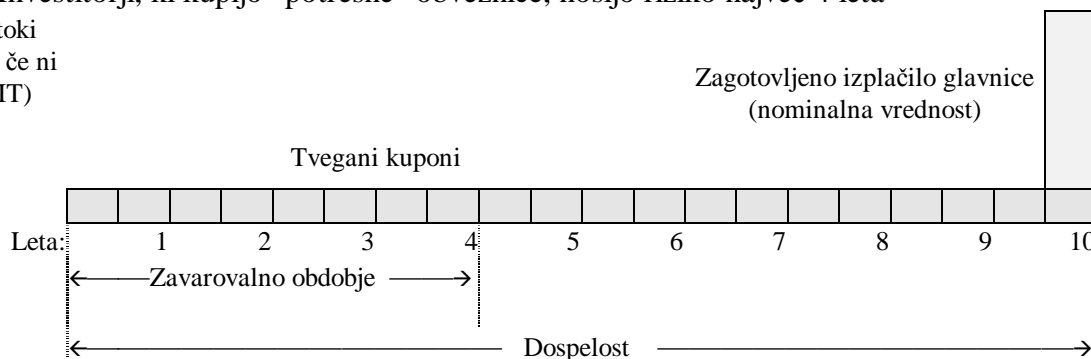
Slika 27: Državni zavarovalni program: peta plast zavarovanja črpa denar neposredno iz finančnega trga - izdaja obveznic.

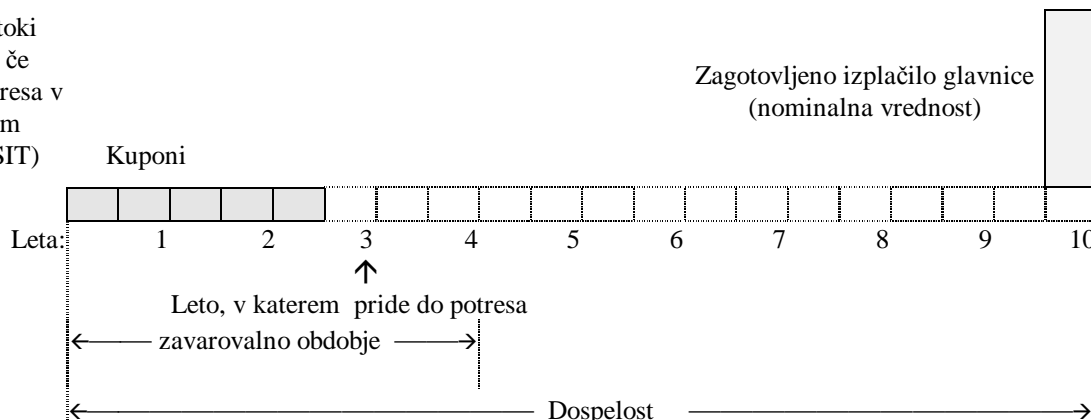
Vir: Swiss Re, *sigma* no. 5/1996, str. 12

Slika 28: Investitorji, ki kupijo “potresne” obveznice, nosijo riziko največ 4 leta

Denarni pritoki investitorju, če ni potresa (v SIT)

Denarni pritoki investitorju, če pride do potresa v zavarovalnem obdobju (v SIT)

Vir: Swiss Re, *sigma* no. 5/1996, str. 13

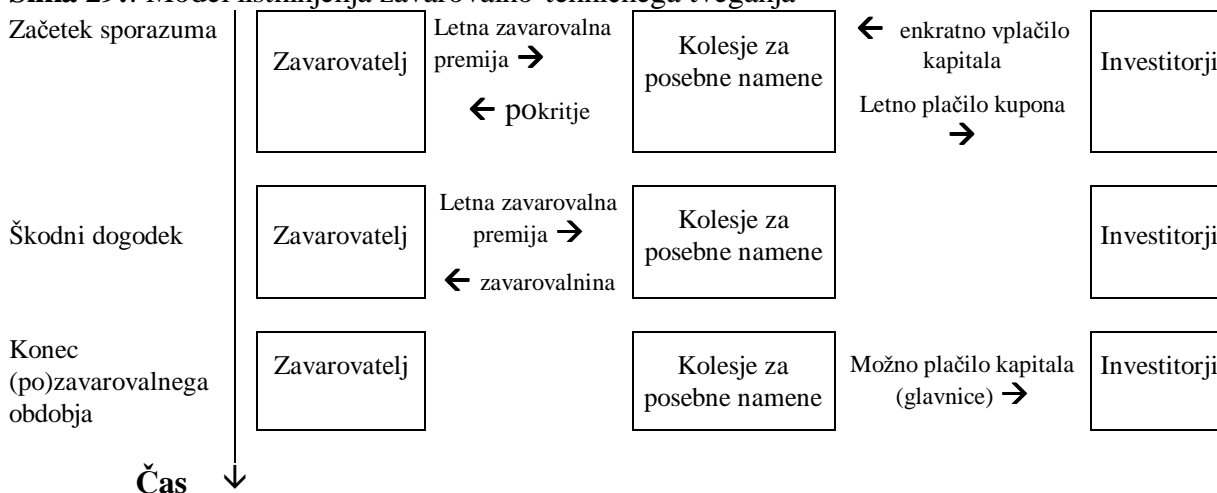
“Potresne” obveznice imajo zapadlost 10 let in strukturo denarnih tokov, neposredno odvisnih od trenutka nastanka in višine škode (glej sliko 27). Polletni kuponi obljublajo tvegano donosnost, ki je precej nad donosnostjo netveganih državnih obveznic. Če v določenem zavarovalnem obdobju (npr. 4 leta po izdaji obveznic) pride v Kaliforniji do potresa, katerega škode presegajo 1750 mia SIT, se donosnost kuponov, ki so še preostali do dospelja, lahko zniža vse do 0 %. Ekstremen primer bi bil, če bi se naravna katastrofa (zavarovane škode nad 2000 mia SIT ali več) zgodila takoj po izdaji obveznic; investitorji bi v tem primeru ne prejeli nobenih obresti. V vsakem primeru pa dobijo na koncu ob zapadlosti obveznic izplačano glavnico - nominalno vrednost obveznice.

Da bi zbrali potreben denarni znesek 370 mia SIT, morajo izdati za več kot 800 mia SIT obveznic. Približno 500 mia SIT se naloži v sklad državnih obveznic, iz katerega se jamči izplačilo glavnice ob dospelju; preostanek denarja pa dejansko predstavlja rizični kapital za peto plast v državnem zavarovalnem programu.

Lahko bi izdali tudi drugačne variacije obveznic - odvisno od želja ciljnih investitorjev.

Običajno se z zbranim kapitalom ustanovi specializirano pozavarovalnico, imenovano kolesje za posebne namene (angl. special purpose vehicle, SPV), ki je podobna ujetim zavarovalnicam. Kolesje za posebne namene potem izdaja zavarovancem konvencionalne pozavarovalne police. Ta struktura zagotavlja, da je transakcija formalno priznana kot vrsta pozavarovanja tako s strani nadzornikov, kot tudi davčnih oblasti.

Slika 29:: Model listninjenja zavarovalno-tehničnega tveganja

Vir: Swiss Re, *sigma* no. 2/1999, str. 29

3.8.3 Koristi, ki jih imajo zavarovanci in investitorji od listninjenja katastrofalnih rizikov

Poglavitna prednost listninjenja v primerjavi s tradicionalnim pozavarovanjem je v tem, da listninjenje črpa dodatne kapacitete s trgov kapitala. Pred tem so investitorji lahko investirali v zavarovalno-tehnična tveganja le posredno, tako da so vlagali v delnice neposrednih zavarovalnic ali pozavarovalnic.

Listninjenje prinaša prednosti tudi zavarovancem, saj omogoča - v nasprotju s tradicionalnim pozavarovanjem - financiranje rizikov brez kreditnega tveganja; kapital je namreč na voljo preden pride do škodnega dogodka in je investiran v varne, kratkoročne vrednostne papirje.

Pri že omenjenih transakcijah smo se srečali s “sprožilci”, prilagojenimi cedentovemu portfelju, pa tudi s “sprožilci”, ki so vezani na indeks ali na fizični dogodek (potres določene stopnje). Pri

“sprožilcu”, ki je prilagojen cedentu, imamo enak problem moralnega tveganja kot pri tradicionalnem (po)zavarovanju. In čeprav neodvisni indeks ali fizični dogodek kot “sprožilec” ne omogoča zavarovancu popolne zaščite pred osnovnim tveganjem, ima druge prednosti: ker zavarovanec ne more vplivati na verjetnost, da pride do škodnega dogodka, pa tudi ne na velikost škode, zavarovancu ni potrebno v celoti izdati informacij o njegovem portfelju rizikov. Zato so tudi transakcijski stroški nižji. Poleg tega so te variante (neodvisni indeks ali dogodek kot “sprožilec”) bolj transparentne in investitorjem bolj razumljive.

3.8.4 Pomen listninjenja zavarovalno-tehničnega tveganja

V preteklosti je bilo listninjenje zavarovalno-tehničnega tveganja komaj omembe vredno. Transakcije so se do sedaj odvijale pretežno na nivoju pozavarovanja kot alternativa tradicionalnemu pozavarovanju. V osnovi ni nobenega razloga za to, da ne bi tudi industrijska podjetja plasirala določenih svojih rizikov neposredno na trg kapitala. Izmed javno objavljenih transakcij sta bili do danes le dve plasirani s strani nezavarovalnih podjetij.

3.9 Izvedeni finančni zavarovalni instrumenti

Razlog za uvedbo izvedenih finančnih zavarovalnih instrumentov so predvsem omejene kapacitete zavarovalnih trgov, kot je prikazano v točki 3.8.1. in na sliki 25.

Izvedeni finančni zavarovalni instrumenti so terminske pogodbe in opcije za pokritje rizika naravnih katastrof, pa tudi drugih rizikov, še posebej vremenskih nevarnosti.

3.9.1 Osnovne značilnosti izvedenih finančnih zavarovalnih instrumentov

Izvedeni finančni zavarovalni instrumenti so finančni instrumenti, katerih vrednost je določena z gibanjem specifičnega zavarovalnega indeksa (ki je predmet terminske pogodbe ali opcije). Na primer: zavarovalni indeks lahko temelji na dinamiki škodnega dogajanja pri določenem riziku. Če je npr. dinamika škodnega dogajanja (izražena z indeksom) neugodna, se vrednost izvedenega zavarovalnega instrumenta poveča in tako kompenzira škode, ki so odražene v tem indeksu. Na ta način se lahko stabilizirajo stroški škod ali pa pričakovane donosnosti.

Obseg dejanskega (efektivnega) zavarovalnega pokritja je odvisen od korelacije zavarovančevih dejanskih škodnih zahtevkov z indeksom. Tako kot pri listninjenju zavarovalno-tehničnega tveganja je tudi pri izvedenih finančnih zavarovalnih instrumentih ključno to, kako definiramo škodni dogodek. Indeks, ki je osnova zavarovanja, lahko temelji na monetarni komponenti, kot je npr. skupni znesek škod na škodni dogodek, ali pa agregatni seštevek škod pri določenem riziku; lahko pa temelji indeks tudi na fizičnem dogodku, kot je npr. gibanje temperature, št. deževnih dni, itd. Ker pa vrednost izvedenega zavarovalnega instrumenta v glavnem *ne* temelji na zavarovančevi *dejanski* škodi, ni mogoče doseči totalnega pokritja: še vedno obstaja osnovno tveganje.¹⁶

Osnovne značilnosti terminskih poslov in opcij, katerih predmet so katastrofalni riziki, in s katerimi se trguje na čikaški borzi (Chicago Board of Trade, CBOT):

Na čikaški borzi so pričeli trgovati s *terminskimi pogodbami in opcijami za katastrofalne škodne indekse* konec leta 1992. Na začetku so bile določene težave - premalo natančni indeksi. Zato so uvedli izboljšave. Leta 1996 so tako opsijske pogodbe temeljile že na devetih katastrofalnih škodnih indeksih, ki jih dnevno izračunava organizacija z imenom “Property Claims Services”, PCS, ena vodilnih ameriških organizacij, ki ocenjuje zavarovane premoženjske in

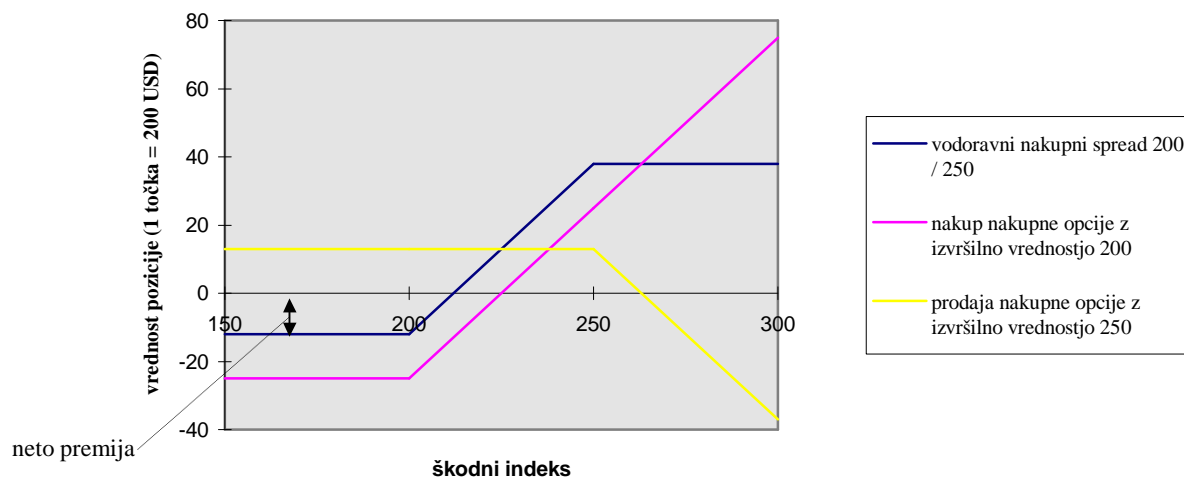
¹⁶ Če je opcija zasnovana na zavarovančevem škodnem dogodku, potem je to podobno konvencionalnemu (po)zavarovanju letnega presežka škod.

nezgodne škode. Ti indeksi pokrivajo celotni teritorij ZDA, posamične regije (Vzhod, Severovzhod, Zahod in Srednji zahod) in še posebej tiste države, ki so bolj izpostavljene naravnim katastrofam (Florida, Teksas, Kalifornija). Uporaba nove podatkovne baze omogoča, da je v indekse vključenih med 70% in 85% vseh zavarovanih škod in tako prikazuje škodne vzorce (angl. loss patterns) bolj zanesljivo kot poprej uporabljeni indeksi. Zaradi večje transparentnosti in kredibilnosti se je povečalo zaupanje v alternativne metode prenosa rizikov in zato se je pogodbeno obdobje za opcije podaljšalo iz 3 mesecev na med 6 in 12 mesecev.

Trgovanje z indeksi, ki jih izračunava organizacija "Property Claims Services" poteka večinoma v okviru tako imenovanih "spread pozicij", in sicer "vodoravni nakupni spread" (angl. "call spreads"). Te opcije so organizirane podobno, kot imamo plasti v tradicionalnem neproporcionalnem pozavarovanju. "Plastovitost" dosežemo s kombinacijo dveh nasprotnih pozicij = vodoravni nakupni spread: hkratni nakup in prodaja nakupne opcije po različnih pogodbenih vrednostih indeksa. Nižja vrednost predstavlja obdržani znesek, višja vrednost pa definira pozavarovalno omejitev.

Primer pokritja rizikov: zavarovatelj želi zmanjšati svoj potresni riziko za področje zahodne obale. V ta namen kupi določeno število vodoravnih nakupnih spread-ov 200 / 250 za indeks "Western Annual" (200 / 250 Western Annual Call Spreads). Kupi torej nakupne opcije z izvršilno vrednostjo indeksa 200 in hkrati proda enako št. nakupnih opcij z izvršilno vrednostjo indeksa 250. Prvi del transakcije - nakup - definira obdržani delež: le-ta je presežen, ko škode na zahodni obali presežejo 5 milijard dolarjev (1 indeksna točka je vredna 25 milijard dolarjev). S prodajo nakupne opcije z izvršilno vrednostjo 250 pa je določil pozavarovalno omejitev. Pozavarovanje je torej omejeno na plast med 20 in 25 milijard dolarjev.

Slika 30: Primer vodoravnega nakupnega "spreda"

Vir: Swiss Re, *sigma* no. 5/1996, str. 10

Izvedeni finančni zavarovalni instrumenti dopolnjujejo tradicionalna pozavarovanja in jih ne nadomeščajo. Standardizirane pogodbe so namreč še vedno vezane na povprečni škodni portfelj, medtem ko so tradicionalne pozavarovalne pogodbe narejene "po meri" zavarovalničinega individualnega portfelja. Zaradi te ključne razlike glede pokritja t. i. osnovnega tveganja ni nevarnosti, da bi izvedeni finančni zavarovalni instrumenti nadomestili tradicionalno pozavarovanje, pač pa predstavljajo njihovo dopolnilo.

3.9.2 Koristi, ki jih ima zavarovanec od izvedenih zavarovalnih instrumentov

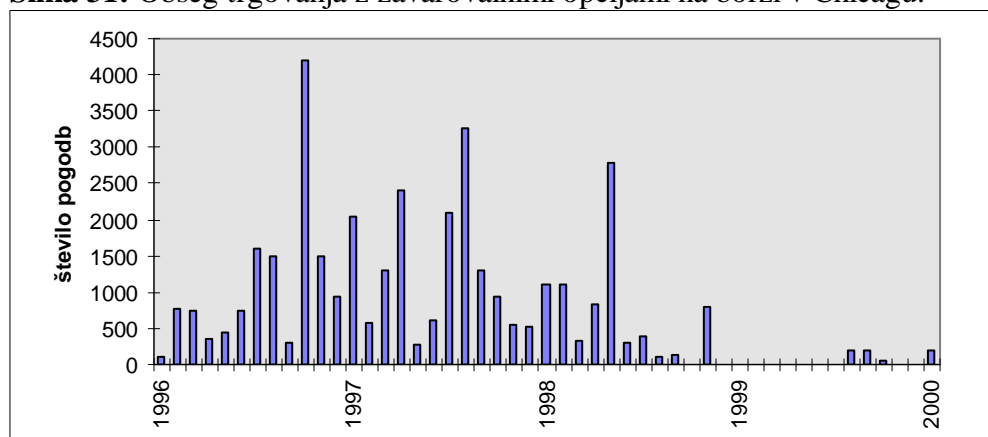
Investitorji imajo dostop do nove investicijske kategorije, ki ni korelirana s tradicionalnimi vrednostnimi papirji. To poveča kapaciteto.

Ker so pogodbe standardizirane na temelju povprečnih portfeljev, zavarovancem ni potrebno razkriti nobene informacije glede svojih portfeljev. Kar zadeva ponudnika te dodatne kapacitete, ni nobene potrebe po nadzoru in s tem povezanimi stroški, saj problema moralnega tveganja na strani zavarovanca ni več.

3.9.3 Pomen izvedenih finančnih zavarovalnih instrumentov

Terminski posli in opcije na osnovi škodnih indeksov (sedaj poznani pod imenom "PCS indeksi, Property Claims Service indeksi") za katastrofalne rizike so predmet trgovanja na borzi v Chicagu že od leta 1992. Leta 1997 so z njimi pričeli trgovati tudi na borzi na Bermudih.

Slika 31: Obseg trgovanja z zavarovalnimi opcijami na borzi v Chicagu.

Vir: Swiss Re, *sigma* no. 3/2001, str. 22

Do leta 2000 (slika 31) je bil obseg trgovanja z izvedenimi zavarovalnimi opcijami precej skromen, kljub temu, da sta se instrument in osnova trgovanja od začetkov do danes velikokrat prilagodila potrebam klientov. Za industrijska in storitvena podjetja se instrumenti, s katerimi se trguje na čikaški borzi, še niso izkazali kot primerni za pokritje njihovih rizikov. Produkti so namreč prilagojeni specifičnim potrebam neposrednih zavarovalnic. Industrijska podjetja so namreč še bolj kot zavarovalnice izpostavljena osnovnemu tveganju. Škodni potek pri podjetjih namreč ni tesno povezan z škodnimi indeksi, s katerimi se trguje na CBOT. Koristi teh produktov za industrijska podjetja so zato precej omejene.

Uporaba izvedenih finančnih zavarovalnih instrumentov za pokritje poprej nezavarovanih rizikov in posledično ogrožanju dobičkov podjetij predstavlja velik potencial tudi za industrijska in storitvena podjetja. Vremenske nevarnosti so dober primer. Zasluzki veliko podjetij je odvisnih od vremenskih vzorcev: gre za dobavitelje energije, gradbena podjetja, prehrabena podjetja, proizvajalce pijač, turistična podjetja (plavalni bazeni, gorske železnice, tematski parki, športne trgovine,...) Urad za meteorologijo v Veliki Britaniji ocenjuje, da je dohodek 80% podjetij izpostavljen nihanjem zaradi vremena.

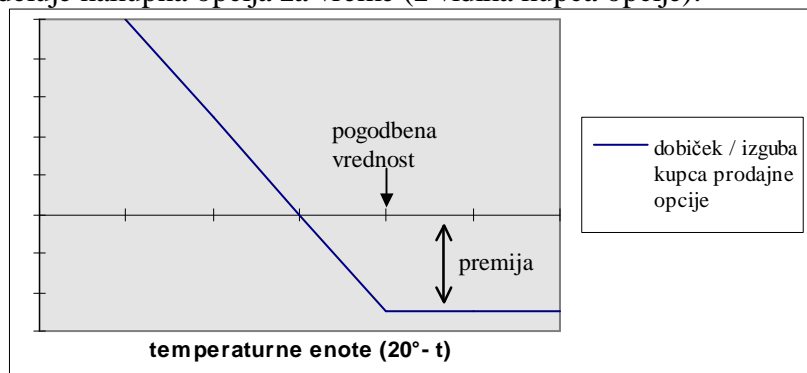
Nedavne podrobne analize odvisnosti dohodka podjetij od vremena (temperatura, dež, sneg, sonce,...) so spodbudile nastanek določenih produktov. Zadnjih nekaj let se z izvedenimi instrumenti za vreme trguje prek specializiranih posrednikov. Ocenjuje se, da je bilo od konca leta 1997 v ZDA sklenjenih za 400 milijard dolarjev pogodb o vremenu.

Primer prodajne opcije, osnovane na gibanju povprečnih temperatur:

Praktični primer podjetja, ki dobavlja energijo in bi se želelo zaščititi za primer zelo mile zime: Tople zime pomenijo, da ljudje zmanjšajo gretje in s tem se zmanjšajo tudi prihodki podjetja. Če

podjetje v zameno za opcijsko premijo kupi prodajno opcijo na temperature in dobi kompenzacijo za primer, če je zima topla. Znesek kompenzacije je izračunan glede na to, za koliko temperaturnih enot je indeks pod vnaprej dogovorjenim. Temperaturne enote so v tem primeru izračunane kot razlika med 20°C in povprečno dnevno temperaturo. Temperaturni indeks je sestavljen iz kumuliranih temperaturnih enot. Bolj kot je zima hladna, višji je indeks. Bolj kot je zima topla, nižji je indeks. To omogoča podjetju, da se zaščiti pred zelo milo zimo.

Slika 32: Kako deluje nakupna opcija za vreme (z vidika kupca opcije):

Vir: Swiss Re, *sigma* no. 2/1999, str. 32

4. Sklep

Tradicionalna pozavarovanja omogočajo zavarovalnicam 6 osnovnih funkcij: kapaciteta, stabilnost, zavarovanje pred katastrofalnimi škodami, olajšava presežka za zavarovance, pomoč pri prevzemanju rizikov in opustitev poslovanja na nekem teritoriju ali opustitev zavarovalne vrste. Kapaciteto za velike predmete zavarovanja omogočajo predvsem presežkovna pozavarovanja: pozavarovanje presežka škod na škodni dogodek, na zavarovalni predmet in na zavarovalno polico. Premijsko kapaciteto, oz. olajšavo presežka za zavarovance omogočajo predvsem proporcionalna pozavarovanja, saj ob proporcionalni delitvi premij in škod pozavarovalnica izplača zavarovalnici odstopno provizijo. Če je škodno razmerje zavarovalnice nestabilno zaradi velikih individualnih škod, je učinkovito pozavarovanje presežka škod na zavarovalni predmet, polico in škodni dogodek; kadar obstaja nestabilnost škodnega razmerja zaradi katastrofalnih škod, je učinkovito pozavarovanje presežka katastrofalnih škod. Kadar pa imamo nepredvidljiva nihanja v škodnem dogajanju, je učinkovito le pozavarovanja letnega presežka škod. Ker pozavarovalnice akumulirajo ogromno informacij glede škodnega dogajanja, lahko pomagajo in svetujejo zavarovalnicam.

Alternativne metode prenosa tveganj izhajajo iz tradicionalnih. Meja med alternativnim in tradicionalnim je pogosto zabrisana. Alternativne metode prenosa tveganj omogočajo lahko vse v prejšnjem odstavku omenjene funkcije, ki jih nudijo tradicionalne pozavarovalne metode. Do razvoja alternativnih metod prenosa rizikov je prišlo zato, ker imajo tradicionalne metode pozavarovanj nekatere slabosti, kot so neučinkovitost prenosa rizika, nezavarovalljivost določenih tveganj in premajhne kapacitete.

Alternativne metode prenosa rizika lahko:

1. Povečajo učinkovitost prenosa rizika

a) Lastna udeležba pri škodnem dogajanju:

- delno ali v celoti odpravi problem *negativne selekcije* (da dobri riziki subvencionirajo slabe); cene tradicionalnih zavarovanj so namreč izračunane na podlagi povprečnega rizika, zato stane zavarovanje dobrih rizikov več, kot bi moralo, zavarovanje slabih pa manj;

- delno ali v celoti odpravijo moralno tveganje, saj je pri samofinanciranju obstaja neposreden motiv za preventivo - alternativne metode prenosa rizika eliminirajo moralno tveganje s tem, da definirajo škodni dogodek na nek neodvisni indeks ali nek neodvisen fizični dogodek (potres) - slabost je, da zavarovanec potem nima nujno enakega razvoja škod, kot pri škodnem indeksu (problem osnovnega tveganja)

b) Eliminacija kreditnega tveganja;

c) Zmanjšanje prevelikega obsega zavarovanja

č) Zavarovalni cikel - nihanja cen in kapacitet

2. Razširijo spekter zavarovaljivih rizikov.

Trgi za nekatere rizike ne obstajajo, ali so nelikvidni, ali pa neučinkoviti; ti riziki so npr: negativna publiciteta, obveznosti iz naslova garancij, neuspelo lansiranje proizvoda, odhod ključnih upraviteljev, opustitev določenih vrst poslov in eliminiranje določenih dolgoročnih zahtevkov, ki izvirajo iz prejšnjih let. Tu "vskočijo" alternativne metode prenosa rizikov, ki omogočajo razdelitev v portfelju in času.

3. Črpajo dodatno kapaciteto iz trgov kapitala.

5. Literatura

1. Alfieri J. John, Snedeker P. James: Managing Esoteric Risks. International Risk Management, oktober, 1999. 3 str.
2. Alternative risk transfer (ART) for corporations: a passing fashion or risk management of the 21st century?. Swiss Re, *sigma* no. 2/1999. 41 str.
3. Alternative risk transfer via finite risk reinsurance: an effective contribution to the stability of the insurance industry. Swiss Re, *sigma* no. 5/1997. 37 str.
4. Elliott W. Michael et al.: Principles of Reinsurance. Insurance Institute of America, 1995. 193 str.
5. Eveleigh Martin ACII: Captive Insurance Companies - What Are They?. Insurance in the British Virgin Islands, KPMG publications, 5 marec 2000. 3 str.
6. Flis Slavko: Zbrani spisi o zavarovanju. Knj.4: Oris dr. Boncljeve teorije zavarovanja. Ljubljana: Slovensko zavarovalno združenje, 1999. 606 str.
7. Insurance derivatives and securitization: New hedging perspectives for the US catastrophe insurance market?. Swiss Re, *sigma* no. 5/1996. 24 str.
8. Capital market innovation in the insurance industry. Swiss Re, *sigma* no. 3/2001. 38 str.

6. Viri

1. Obligacijski Zakonik (Uradni list RS, št. 1/2002).

7.Slovarček slovenskih prevodov tujih izrazov

Acquisition costs - stroški pridobivanja zavarovanj
Aggregate excess - pozavarovanje letnega presežka škod
Art, alternative risk transfer - alternativne metode prenosa rizika
Basis risk - osnovno tveganje
Captives - ujeta zavarovalnica
Capacity - kapaciteta
Cash call clause - klavzula o takojšnjem plačilu na poziv
Catastrophe excess - pozavarovanja presežka katastrofalnih škod
Ceding commission - odstopna provizija
Cession - del, ki ga krije pozavarovalnica
Cover - pokritje
Expense ratio - stroškovno razmerje
Exposure to loss - škodna izpostavljenost
Facultative certificate - fakultativno potrdilo o pozavarovanju
Finite risk - omejeno tveganje
IBNR – incurred but not reported loss - že nastala, a še ne prijavljena škoda
Large-line capacity - kapaciteta za velike predmete zavarovanja
Liability insurance - zavarovanje odgovornosti
Loss ratio - škodo razmerje
Loss experience - škodno dogajanje
Loss portfolio transfer - prenos škodnega portfelja
Moral hazard - moralno tveganje
Net premium - čista premija
Non-insurance risk – nezavarovalno tveganje
Per occurrence excess – pozavarovanje presežka škod na škodni dogodek
Per policy excess - pozavarovanje presežka škod na zavarovalno polico
Per risk excess – pozavarovanje presežka škod na zavarovalni predmet
Policyholder's surplus – presežek za zavarovance
Premium capacity - premijska kapaciteta
Premium rate – premijska stopnja
Property insurance – premoženjsko zavarovanje
Quota share – kvotno pozavarovanje
Retention – obdržani delež
Risk management - upravljanje tveganj
Salvage – rešeni del
Solvency margin - meja solventnosti (kapital / obseg premij)
Special purpose vehicles (SPV) – kolesje za poseben namen
Surplus relief – olajšava presežka za zavarovance
Surplus share - kvotno presežkovno pozavarovanje
Treaty contract - obligatorni pozavarovalni sporazum
Underwriting result – zavarovalno-tehnični rezultat
Underwriting risk - zavarovalno-tehnična tveganja
Variable quota share – variabilno kvotno pozavarovanje
Workers compensation cover – zavarovanje odgovornosti do zaposlenih
Written premium - kosmata premija